ॐ

શ્રી સદુપદેશ કુસુમ માળા.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

સ્વર્ગસ્થ ઝવેરી ચુનીલાલ લલ્લુભાઈના વિધવા પત્નિ,

શ્રીમતિબાઈ શ્રીગુલાબબાઈ

તથા

શ્રીમતિ રૂખમણિબાઈ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—ગોપીપુરા-**સુરત.**

છાપનાર.

મટુભાઈ ભાઈદાસ.

છાપવાનું ઠેકાણું.

શા૦ ખુબચંદ અમીચંદના ધી સુરત "**જૈન**"

પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ—ખપાટીઆ ચકલા સુરત.

આવૃત્તિ બીજી **સને ૧૯૧૫.** પ્રત ૧૦૦૦.

ી લાધાજી સ્વામી સ્મારક ગ્રંથમાળા

મણકો ૩ જો

સદુપદેશ કુસુમ માળા.

યોજક.

મ પૂજ્યશ્રી લાધાજી સ્વામીના શિષ્ય

મુનિ શ્રી છોટાલાલજી.

જી સ્વામી જીવન ચરિત્ર—વિદ્યાસાગર

માંદાની માવજત ઇત્યાદિના કર્તા.

ગ સ્થ ઝવેરી ચુનીલાલ લલ્લુભાઈના

ધવા પત્નિ શ્રીમાતબાઈ શ્રીગુલાબબાઈ

તથા,

શ્રીમતિ રૂખમણિબાઇ તરફથી ભેટ.

વીર, ૨૪૪૧ વિક્રમ ૧૯૭૧, ઈ. સ્વી ૧૯૧૫.

મૂલ્ય. વાંચન. મનન. નિદિધ્યાસન.

ઉદ્દેશ.

શ્રી સદુપદેસ કુસુમમાળા'ની પ્રથમ આવૃત્તિ માંગરોલ (કાઠિયાવાડ) નિવાશી શ્રીયુત છોટાલાલ ત્રિ. કપૂરચંદ શાહે સંવત ૧૯૬૮ની સાલમાં ભેટ આપવા વાસ્તે ૧૦૦૦ પ્રત પ્રસિદ્ધ કરેલ તે ટુંક મુદતમાં ખપી જવાથી અને બીજી પ્રતો માટે ઉપરા ઉપરી માંગણી ચાલુ રહેથી તેમજ આ લઘુ પોથી દરેક મતાનુયાયીને એક સરખી ઉપયોગી હોવાથી અને હરહમેશ પાંસે રાખવાથી જીવનની સાર્થકતા કેવી રીતે થઈ શકે તે સારી રીતે સમજી શકાય તેમ હોવાથી-એકંદરે સત્ય રીતે ઉપયોગી હોવાથી સુરતનિવાશી સ્વર્ગસ્થ શ્રીયુત ઝવેરી ચુનીલાલ લલ્લુભાઈની વિધવા પત્નિ બાઈ શ્રી ગુલાબબાઈ તથા બાઈ શ્રી રૂખમણિબાઈ તરફથી સદુપયોગ માટે ભેટ આપવા પ્રસિદ્ધ કરેલ છે.

મને વિશ્વાસ છે કે સુજ્ઞ મનુષ્યો જેમ પુલની માળાથી કંઠને સોભાવે છે તેમ આ કુસુમમાળાનાં વાંચન-મનથી ઉત્પન્ન થતા ગુણોથી આત્માને સોભાવશે. અસ્તુ

લિ૦ ભવદીય

સુરત વીરસંવત ૨૪૪૧ (૧૯૭૧)નાં પોષ વદી ૫ને બુધ	**શાકરચંદ અમથાલાલ શાહ** ધના સુથારનીપોળ-અમદાવાદ.

પ્રસ્તાવના.

પ્રિય વાચકવૃંદ,

મળેલી સંપદા કે મેળવેલી વિદ્યા જો પરહિતાર્થે ઉપયોગમાં ન આવેતો એ બંને વ્યર્થ છે એમ ધારીનેજ શ્રીમંતો અને વિદ્વાનો પોતપોતાને મળેલી સામગ્રીનો યથાશક્તિ ઉપયોગ કરે છે, તે ખરેખર અભિનંદનીય છે.

આ લેખકમાં એવી વિદ્વતા નથી કે લખાણમા દોષ, ભૂલ, કે અપૂર્ણતા નજ હોય; અનેક ભૂલો અને દોષો છે એમ જાણવા છતાં જે કાંઈ મહાત્માની અને સદગુરૂની કૃપાથી મેળવેલ તેનો

યથાશક્તિ લાભ જનસમુહને આપવા આ પ્રવૃતિ થઈ છે.

ચંદનની કે મોતીની માળામાં જેમ દોરો પરોવાય છે અને માળા ગણનાર એક પછી એક મણકો ફેરવે છે તેમ વચન રૂપ દોરામાં પરોવાયલી આ 'કુશમ માળા' માં પણ એકસો ને આઠ મણકા છે; તે પણ એક પછી એક વંચાય છે, અને મનન; કરાય છે; માટે વાંચવા વિચારવા અને જે પોતાની સ્થિતિને અનુકુળ લાગે તે ગ્રહણ કરવા આ લેખકનો પૂર્ણ આગ્રહ છે.

॥ गुणा गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति ॥

ગુણી પુરૂષો દરેકમાંથી ગુણ શોધે છે અને એ ગુણોને ગૃહણ કરી પોતે ગુણમય બનવા પ્રયત્ન

કરે છે, માટે " હંસચંચુવત " દ્રષ્ટિ રાખી લેવાય તો ગુણ લેજે, પણ અવગુણ તો લઇશજ નહિ મનુષ્ય માત્ર ભૂલને પાત્ર છે તો તેની તરફ લક્ષ આપવા કરતા ગુણો તરફ લક્ષ આપવું એ વધારે ઉત્તમ છે.

ૐ શાન્તિ શાન્તિ શાન્તિ

વીર સંવત ૨૪૪૧ પોષવદી ૫ને બુધ.

લી.

સંત ચરણ સેવક

મુનિ છોટાલાલજી.

અર્પણ.

પૂજ્ય પંડિત રત્નમહારાજ ઉત્તમચંદ્રજી સ્વામી.

વડિલ ગુરૂ બંધુ ?

અજ્ઞાન રૂપ દુર્ગંધમાં સડતા મ્હારા જેવા અલ્પજ્ઞને આપે દયાકરી જ્ઞાન રૂપ બગીચા (વાડી) ના દર્શન કરાવ્યા, એટલુંજ નહિ પરંતુ તે બગીચામાં રહેલ વિવિધ પ્રકારના કુસુમોની પરાગનો ભોગી બનાવ્યો; તેથી મને જે આનંદ થયોછે તે અવાચ્ય છે અને એ અવર્ણનીય આનંદના જુસ્સામાં તૈયાર કરેલ આ '**કુસુમ માળા**' આપને સપ્રેમ અર્પણ કરૂં છું

તે સ્વીકારવા કૃપા કરશો.

શ્રાવણ સુદી પૂર્ણીમા. લી.

વીર સં. ૨૪૩૮ આપનો લઘુ બંધુ

મુનિ છોટાલાલજી.

૮

‘ કુસુમ ’ ને

* * * *

કંઇ ભક્ત તને પ્રભુ પાય વિષે
ધરીને સ્તવસે પછી લીન થશે

* * * *

કંઈ પ્રેમી તને મધુરા ફુલડા
નિજ પ્રેમગૃહે કર પ્રેમી હીયે

* * * *

કંઈ મિંત્ર તને નિજ મિત્ર કરે
દઈ જાય અને સ્મરસ્નેહ કહે
જન વીર ગ્રહે નિજ ભોગ દઈ
શુભ ફુલ અરે ? તુજ આવી ગતિ

મંજુલ.

ॐ વીર.

❖ શ્રી સદુપદેશ કુસુમ માળા. ❖

---

૧ જેનું જીવન પરોપકાર માટેજ નિર્વાણ થએલ છે અને જેણે જીવન પર્યન્ત પરોપકારજ કર્યો છે, જેના પ્રતાપે આપણે આપણું આધ્યાત્મિક જીવન ગુજારવાને શક્તિમાન થઇએ છીએ એવા પ્રતાપી વીરને મ્હારા નમસ્કાર હો.

૨ જ્યાં સુધી આત્મિક જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું નથી ત્યાં સુધી બ્હારનું અતિ જ્ઞાન પણ અલ્પ છે.

૩ બ્હારની ઓળખાણ કર્યા પ્હેલા અંદર (આત્મા) ની પિછાણ કરવી એ અગત્યની બીના છે.

૪ બ્હારનો દંભ જોઈ પતંગીયાની માફક ઝીપલાવ નહિ સત્યની તપાસ કર.

૫ જે પૂર્ણ જ્ઞાનીછે તેજ પૂર્ણ વૈરાગ્યવંતછે એમ શાસ્ત્રકાર કહેછે, કારણકે આત્મિક જ્ઞાન વગર વૈરાગ્ય લગભગ વૃથા છે.

૬ વિષય અને અજ્ઞાન એ સંસારમાં રખડાવી મારનાર બે જબરજસ્ત લુટારા છે.

૭ જે આગળ વધતા અટકાવેછે, અને અધો ગતિએ જવામાં સ્હાય કરેછે તેજ દુર્ગુણછે; અને જે ઉન્નત થવામાં અને એક અવિરોધ બનાવામાં સ્હાય કરેછે તેજ સદ્ગુણછે.

૮ પૂર્ણ વિદ્વાન થવા છતા જો દુઃખકર તૃષ્ણા દૂર ન થાયતો એ વિદ્વતા આત્મશ્રેય કરનાર નથી એમ નિશ્ચયથી સમજ.

૯ **वसूधैवकुटुंबकं** એ વિશાળ શબ્દનો ત્યાગ કરી માત્ર "હુ" એ એક અને વાંકા અક્ષરને વળગીશ નહિ.

૧૦ પરમાર્થમાંજ સ્વાર્થ સમાયલોછે, એ વાક્ય ત્હારા હૃદયપટમાં કોતરી રાખ.

૧૧ સંસારને સુખમય બનાવવા માટે માત્ર બે રસ્તા છે, એ વાક્યનોજ ઉપયોગ કર (૧) મ્હોટા પ્રત્યે માનની દૃષ્ટિથી જોવું અને (૨) ન્હાના પ્રત્યે ક્ષમાવાન થવું

૧૨ એક બીજાની ખુસામત કરવામાં ઘણા માણસો કુશળ હોય છે પણ તેમ કરવામાં તેને કાંઈક સ્વાર્થ હોવો જોઇએ, સ્વાર્થ સિવાય ખુશામત કરેજ નહિ.

૧૩ બ્હારની પ્રવૃત્તિ જેટલું નુકશાન નથી ક રતી તેથી સહસ્ત્ર ગુણી અંદરની કુટિલ પ્રવૃત્તિ નુકશાન કરે છે.

૧૪ ઉતમ પુરૂષો પ્રાણાન્તે પણ આરંભેલા કાર્ય અધવચ્ચ મૂકતા નથી માટે કોઈ પણ સત્કાર્ય કરતા નિરૂત્સાહી ન થઈશ, ઉદ્યમ અને તીવ્રેચ્છાથી આરંભેલકાર્ય અવશ્ય પૂર્ણ થાય છે.

૧૫ બ્હારની સુંદરતા પર મોહ રાખનારને પરિણામે પસ્તાવું પડેછે.

૧૬ બીજાનું સારૂ કરવું એ જીવવું છે બીજાનું સારૂ નહિ કરવું એ જીવવું નહિ પણ મરવુ છે.

૧૭ વચન હર વખત એવું કાઢવું કે પરિણામે આપણનેજ બાધ કર્તા થઈ ન પડે, અને પસ્તાવું પણ ન પડે, વળી જેથી અન્યને દુઃખ ઉત્પન્ન

થાય અને પોતાને પણ લાભ ન હોય તેવું વચન કાઢવું નહિ, પૂર્વાચાર્યો કહે છે કે સત્ય અને પ્રિય હોય તેજ બોલવું. પણ અસત્ય એવું પ્રિય કે સત્ય એવું અપ્રિય વચન કદાપિ બોલવું નહિ.

૧૮ બ્હારની અગ્નિ કોઈ પ્રસંગેજ પ્રજાળે છે પણ ક્રોધાગ્નિ અજ્ઞાનીને અખંડિત બાળ્યાજ કરે છે

૧૯ જે વસ્તુ આત્મ અહિત કરનાર છે, તેના માટે લાંબા પ્હોળા વિચાર છોડી દઈ માત્ર "ત્યાગ કર" એ શબ્દનોજ ઉપયોગ કર.

૨૦ સદગુરૂની પિછાણુ કરી તેની સેવામાં ત્હારૂં સર્વસ્વ અર્પણુ કર.

૨૧ દુનિયામાં સર્વ સુખ અને આનંદ અર્પનાર જો કોઈ પણ વસ્તુ હયાતી ધરાવણી હોય તો

માત્ર 'વિશુદ્ધપ્રેમ'જ છે. માટે મનુષ્યે શુદ્ધ પ્રેમના ભોક્તા થવા ખંતથી પ્રયત્ન કરવા ચૂકવું નહિ કારણ કે જેનામાં પ્રેમ છે તેજ જીવેછે બાકીના મરેલજ છે.

૨૨ એવા શાસ્ત્રોનું મનન કર કે જેથી આત્મ-હિત કરવા અને પરોપકાર કરવા તને તિવ્ર ઇચ્છા થાય.

૨૩ જે વસ્તુ પારકી છે તેને પોતાની માનના-રને શુ મૂર્ખ નહિ કહેવાય? ધન, માલ, સ્ત્રી, પુત્ર અને છેવટે શરીર એ જ્યારે પોતાના નથી છતાં આત્મા તેને પોતાના માને એ કેવડી ભૂલ? એ પોતાના હોય તો કોઈ પણ વખતે જુદા પ-ડેજ કેમ?

૨૪ જાહેર હિમ્મત એ મ્હોટામાં મોટો સદ્‌ગુણછે.

૨૫ ન્હાના જીવોનું રક્ષણ કરવું અને મોટાને

મારવા (વિશ્વાસઘાત દગલબાજ કૃતઘ્નતા. ઇત્યાદિ કર્તવ્યો કરવા તે ઘાત કરવા બરાબર છે.) પછી પોતાને વીર પિતાના પુત્ર તરીકે નામ ધરાવવું તે વેશ્યાએ સતીનું નામ ધરાવવા બરાબર છે

૨૬ બીજી જાતનાં ધર્મ કર્યા પ્હેલાં સહુથી ઉત્કૃષ્ટ અને અતિ અગત્યનું એવું '**દાન**' ધર્મ આદર એમાં દરેક સત્કાર્યનો સમાવેશ થઈ શકેછે. 'દાન' માં પણ **અભયદાન** અને **વિદ્યાદાન** સર્વોતમછે માટે યથા શક્તિ દાનમાં પ્રવૃતિકર.

૨૭ દુનિયામાં કેટલા એક એવા મનુષ્યો હોયછે કે અન્યની ઉત્ક્રાન્તિ જોઈ તેનું હૃદય બળી ખાખ થાયછે અને એ ઇર્ષ્યાગ્નિને તૃપ્ત કરવા અન્યને માથે છતા વા અછતા આરોપ ઓઢાડેછે, અને કદાચ કર્મ યોગે એજ આરોપ પોતા પર આવેછે ત્યારે તેને ઢાંકવા અનેક કુયુક્તિઓ રચે છે;

અને કેટલાએક મલીન હ્રદયના મનુષ્યોને પોતા પરનો આરોપ અન્યને માથે પણ ઓઢાડવા ચુકતા નથી કેટલી બધી અધમતા !

૨૮ અમુક મનુષ્યમાં અમુક દુર્ગુણ છે તેથી તે મનુષ્યને નિંદવો એ કોઈ રીતે વ્યાજબી નથી જો તમારે તે મનુષ્યને સુધારવાની ઈચ્છા હોય તો તે મનુષ્યને નહિ પણ તેના દુર્ગુણને નિંદો કે જેથી કદાચ તે મનુષ્ય સુધરી શકે.

૨૯ વાતો કરનાર નહિ પણ કર્તવ્ય પરાયણ બનવું એ દરેક મનુષ્યની પ્રથમ ફરજ છે તે ભૂલવી જોઇએ નહિ.

૩૦ જે ધર્મ કે જે ઈશ્વર વિધવાના આંસુ લૂછી ન શકે અથવા માબાપ વગરના નિરાધાર બાળકોના

મુખમાં એક રોટલીનો પણ કટકો મૂકી ન શકે તેવા ધર્મ કે ઈશ્વરમાં મને શ્રદ્ધા નથી.

૩૧ આળશ, પ્રમાદ, અને નિંદામાં પસાર થતો વખત જો પરોપકાર કરવામાં, ભ્રાતૃભાવ પ્રસરાવવામાં અને કુટીલ પ્રવતિ દૂર કરવાના ઉપયોગમાં લેવામાં આવે તો પ્રથમ કરતા લાખો અરે ? કોડો ગણી કીમ્મત પણ એ વખતની ન થઈ શકે,

૩૨ દુનિયાની કોઇ પણ વસ્તુ એકાન્ત સુખ કર કે એકાન્ત દુઃખકર છેજ નહિ; સાકરથી મનુષ્યને શાંતિ મળેછે અને ગધેડાનું મૃત્યું થાયછે.

૩૩ " ટાઈમ ઈઝ ગોલ્ડ " એટલે સમય સોનાનો છે આવો કિમતિ સમય ફરીફરી નહિ મળે; માટેજ વીર પ્રભુ કહેછે કે **"સમય માત્રનો પ્રમાદ નહિ કર !"**

૩૪ કોઈ પણ વિચાર કે કોઇ પણ કર્તવ્ય એવું

નથી કે જેનું પરિણામ (ફળ) ન હોય જેવા વિચાર જેવા કર્તવ્યો તેવુંજ સારૂ માઠું પરિણામ તો અવશ્ય મળવાનુંજ.

૩૫ મીઠીવાણીથી અંજાઈ જઈ કોઇને એકદમ તારો અંતર મિત્ર બનાવતો નહિ.

૩૬ કોઈ પણ વસ્તુ અને કોઇ પણ બનાવ એવો નથી કે જેમાંથી ગુણી પુરૂષો ગુણ શોધી ન શકે.

૩૭ ક્રોધથી પ્રીતિનો, માનથી વિનય (નમ્રતા) નો, માયા (કપટ) થી મિત્રતાનો અને લોભથી સર્વ સદગુણનો નાશ થાય છે એમ વીર પ્રભુ કહેછે.

૩૮ સદગુરૂઓ, હમેશાં નિષ્કપટી અને નિઃસ્વાર્થી હોય છે, તેથીજ તેઓનો સહવાસ મનુષ્યની જીન્દગીને એક આશીર્વાદરૂપ થાય છે.

૫૪૨૩

૩૯ જેમને લોકો ધનવાન કહે છે તે પર બીલકુલ વિશ્વાસ ન રાખો તેઓ જીવ્યા કરતાં વધારે મરેલા છે સ્વભાવે ગરીબ હલકા દરજ્જાના પણ વિશ્વાસુ ઉપરજ ઉદયની આશા છે.

૪૦ કૃત્રિમ હોળી માત્ર બાર મહીને ફાગણ શુદ પુનેમની એકજ વાર આવેછે, પણ આધિ, વ્યાધિ, અને ઉપાધિ રૂપ હોળી દરેકના હૃદયમાં નિરંતર બળ્યાજ કરેછે તેને ઠારવા કોણ પ્રયત્ન કરેછે ?

૪૧ જે માણસ આશાના દાસ થયેલછે તે જગત આખાનાં દાશછે અને જેણે આશાને દાશી બનાવી છે તેની આખી દુનિયા દાશ છે.

૪૨ આપતિ-વિપતિના વખતમાં મિત્રની, શુરાની રણયુદ્ધમાં, વચનથી વંશની અને નિર્ધના-

વસ્થામાં સ્ત્રીની પરિક્ષા થાયછે, પ્રસંગ પડયા સિવાય સહુ સારા દેખાય એમાં આશ્ચર્ય નથી.

૪૩ જો તું ત્હારૂં બ્રહ્મચર્ય સાચવવાને ઇચ્છતો હોય અને મુક્તિનો અભિલાષી હોય તો સ્ત્રીના સંસર્ગથી અને સ્ત્રીઓની કથાથી હમેશાને માટે અલગ રહે.

૪૪ અકાર્યમાં રક્તતે અંધ, નીતિના વાકયો ન સાંભળે તે બધિર અને જે પ્રિય વચન બોલી ન શકે તેજ મુંગોછે. પરંતુ પરકા દોષ જોવાને અંધ, પરાપવાદ બોલવાને મુંગો અને પરનિંદા સાંભળવાને બધીરછે તેજ મનુષ્યો પોતાનું આત્મશ્રેય તુર્ત કરી શકે છે.

૪૫ આંખ એ બાહ્ય જીન્દગાનીનું અમૂલ્ય સાધનછે; તેના કરતાં હજારો ગણું ઉત્તમ આત્મિક

જીન્દગાનીનાં સુખનુ સાધન "જ્ઞાન" છે.

૪૬ માન પાનના ભોગી મનુષ્યો મોટાં ડોળાની વાતો કરી ભોળા હૃદયના મનુષ્યોને ઠગેછે; પણ આત્માર્થી મનુષ્યો પોતાના ઉંચ્ચ ચારિત્રથી જગતને સત્ય વસ્તુનું ભાન કરાવી કર્તવ્ય પરાયણ બનાવેછે.

૪૭ અશક્ત થયેલ આંખને જેમ ચશ્મા સ્હાય કરેછે, તેમ નિર્બળ પડેલ મનને સદુપદેશ ટટાર બનાવેછે.

૪૮ પરનિંદા કરવી તે પીઠનું માંસ ખાવા બરાબરછે એમ વીર પ્રભુ ખુલ્લી રીતે કહે છે.

૪૯ મનુષ્ય જીવન સુખમય પસાર કરવાને માટે દરેક મનુષ્યે ઓછામાં ઓછો એક સન્મિત્ર રા-

ખવો કે જે વિપત્તિ વખતે મદદ કરવા તૈયાર થાય.

૫૦ ગમે તેટલું ઉચ્ચ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હોય પણ જો મનની પ્રવૃતિ સુધરી ન હોય અને પરછીદ્રો જોવાની દ્રષ્ટિ દૂર થઇ ન હોય તો મેળવેલું (કહેવાતું) ઉચ્ચ જ્ઞાન ગધેડાને ઉંચી જાતનો મેવો આપવા બરાબરછે.

૫૧ એક દોષ–ભૂલ અનેક અનર્થો ઉત્પન્ન કરેછે.

૫૨ સદ અસદ વિવેક બુદ્ધિને પૂછતા અને અંતરથી વિચારતા જે કામ સત્ય અને હિતકર જણાતું હોય તો તે કાર્યનો ત્વરાથી આરંભ કર, અને તે કાર્ય કરતાં લોકોપવાદ કે ધૂર્ત લોકોના ડરાવ્યાથી ડરીશ નહિ કારણકે હમેશા સંકટ **સત્યનેજ હોયછે.**

૫૩ અન્યને અમુક વસ્તુનો ત્યાગ કરાવવા ઇચ્છાતા હો તો તે વસ્તુનો પ્રથમ પોતે ત્યાગ કરવો જોઇએ, કારણકે જેવી છાપ વર્તનથી પડેછે તેવી છાપ વચન માત્રથી પડતી નથી.

૫૪ ડાભની અણીપર જળ બિંદુ, સંધ્યાનો રંગ, અને પવનના ઝપાટા વચ્ચે દીવો એ ત્રણેની જેવી સ્થિરતા એથી એ થોડી આ મનુષ્ય જીવનની સ્થિરતા છે માટે ઝડપથી ધર્મ કર.

૫૫ સારા કામમાં ઘણા વિઘ્નો આડે આવેછે, માટે બીજા વખત પર મુલતવી રાખ્યા વિના સારા કાર્ય તો આજે અને અત્યારેજ કર.

૫૬ લાંબા કાળ સુંધી જેની સાથે મિત્રતા રાખી હેય અને પછી કોઈ કારણસર તે પ્રીતિ તૂટયા પછી મિત્રતાનાં વખતમાં થયેલ હર કોઇ વાત

ઈર્ષ્યાથી કે એવા કોઇ કારણસર ખુલ્લી કરવી એના જેવી દુનિયામાં કોઈ નીચતા નથી.

૫૭ સંસારમાં માત્ર સગા વ્હાલા કે એકાદ કુટુંબની ઉપાધિ હતી તેથી કંટાળી જઈ સંસાર ત્યાગ કરી "આ ક્ષેત્ર મ્હારૂં" "આ શ્રાવક શ્રાવિકા મ્હારા" એમ મમત્વમાં મુંઝાઈ રહેવામાં આવે તો તેના કરતા સંસારમાં રહી નિર્દોષ જીવન ગુજારાય તો શું ખોટું ?

૫૮ લાયકાત મેળવ્યા પ્હેલા ઉચ્ચ વસ્તુની અભિલાષા કરી તે મેળવવા પ્રયત્ન કરવો, તે ભીખારીએ રાજમ્હેલની ઇચ્છા કરવા બરાબરછે.

૫૯ દુનિયામાં ગણાતી નિચજાતિને કદાચ રાજ્ય મળવું હોય તો મળી શકે પણ અભિમાનીને આત્મિક જ્ઞાન મળવું એ તો **"આકાશ કુસુમ વત છે."**

૬૦ જો અરીસો સ્વચ્છ હોય તો જોનારના મ્હોડાના ડાઘ વિગેરે સ્પષ્ટતાથી દેખાય છે તેવીજ રીતે ઉપદેશનુ હૃદય શુધ્ધ હોયતો શ્રોતાઓ પોતાની ભૂલો ખુલ્લી રીતે જોઇ શકેછે.

૬૧ શોખની ખાતર કરેલી ન્હાની ભૂલો જો કાયમ રહે તો પરિણામે ભયંકર રૂપ પકડેછે, માટે બનતા સુધી તેમ થવાજ ન દેવું.

૬૨ જે જે દિવસ અને રાત્રિ જાયછે તેમા માત્ર પા કલાક પણ જો પ્રભુ સ્મરણ કે આત્મચિંતન ન થાય તો લાખ્ખોનાં દ્રવ્યની કમાણી છતા તે દિવસ-રાત્રિ વ્યર્થ જછે.

૬૩ તું ત્હારૂં હિત ચાહતો હોય તો એવી ટેવ પાડ કે અમુક પ્રસંગે અમુક વસ્તુતો. જોઇએજ, એમ ન હોવું જોઇયે, ગમે તે પ્રસંગે ગમે તે

વસ્તુથી ચલાવી લેતા શીખ.

૬૪ જેટલે અંશે ઉપાધિ વધારે તેટલે અંશે વધારે બ્હીક રહેછે. પણ નિરૂપાધિકને કોઇનો ડર કે ભય હોતોજ નથી. કેવું સુખ?

૬૫ ત્હારાથી વિરૂધ્ધ અભિપ્રાયવાળાની વાતને તું તિરસ્કારી કહાડીશ નહિ, પણ એક વાર શાંત ચિતથી સાંભળજે કારણકે તેમાં એ કાંઈક સત્ય તો રહેલું હશે, અને છેવટે કાંઇ નહિ તો નવીન અનુભવ તો થશેજ.

૬૬ માણસ કપાળમાં આડા કે ઉભા લાલ કે પીળા ચાંલ્લા કરવાથી સદધર્મી લેખાતો નથી, પણ જેની પ્રવૃત્તિ ઉંચ્ચ હોયછે, તે કદાચ બ્હાર નો દેખાવ કાંઇ ન રાખતો હોય છતાં તે ઉચ્ચ પ્રવતિવાળો અભિનંદનીય છે.

૬૭ ધર્મગુરૂઓને જો માત્ર પોતાનુંજ કલ્યાણ કરી બેસી રહેવું હોય તો એકાન્ત સ્થળમાં રહી તેમ કરી શકે, પણ અનેક જાતના દુઃખો વેઠી ગામો ગામ વિહાર કરેછે તે માત્ર લોકોનું હિત કરવા વાસ્તેજ, માટે આત્મહિતેચ્છુ મનુષ્યોએ તેઓના ઉપદેશનું ધ્યાનપૂર્વક શ્રવણ કરી યથા શક્તિ તે પ્રમાણે વર્તન કરવા પ્રયત્ન કરવો.

૬૮ સ્વદયા અને પરદયા પીછાણી તેનો યથા· વિધિ ઉપયોગ કરતા શીખ. અને અન્યને શીખવ, અને તેની સાથે એ પણ લખી રાખજે કે

परोपकाराय पुण्याय
पापाय पर पिडानम्

પરોપકાર એજ પુન્ય અને પરપિડન એજ પાપ.

૬૯ આનંદી સ્વભાવમાં બાળક જેવો વિચાર શક્તિમાં વૃધ્ધ જેવો અને સત્કાર્યોમાં તનતોડ મ્હેનત કરવામાં યુવાન જેવો બની જા આમ કરવાથી પરિણામે તું એક નહિ પણ અનેક સુંદર ફળ મેળવી શકીસ.

૭૦ વિપત્તિમાં ધૈર્ય અને અભ્યુદયમાં ક્ષમા ધારણ કરતા શીખ કારણ કે બંને અસ્થિર છે તો પછી હર્ષ શોક શામાટે કરવો ?

૭૧ સંસારનાં વિધવિધ ચિત્રો જોઈ તેમાંથી સાર મેળવીને જીવન કેવી રીતે ગાળવું તેનાં કોઈ નિશ્ચય પર આવ કે જેથી આનંદ થાય.

૭૨ આ જગતમાં જ્ઞાનનો સાગર ભર્યોછે અને સાગરના જેમ જૂદા જૂદા ખંડો હોઈ તે જૂદે જૂદે

નામે ઓળખાય છે, તેમ જ્ઞાનના જૂદા જૂદા વિભાગો જૂદે જૂદે નામે ઓળખાયછે, તથાપિ તેમાં સઉથી ઉચ્ચજ્ઞાન આત્મજ્ઞાન છે, તે મેળવવા ખંતથી પ્રયત્ન કર.

૭૩ ભાવિ-નસિબ ઉપર આધાર રાખનાર; ભૂખે મરેછે અને માર ખાયછે ત્યારે ઉદ્યોગી પુરૂષાર્થી મનુષ્યો મહાન લાભો પ્રાપ્ત કરી શકેછે એટલા માટેજ વિદ્વાનો કહે છે કે-'જે ન કરે બળ તેને ન મળે ફળ'

૭૪ ધર્મ એટલે પ્રાણી માત્રનું ન્યાયથી, દયાથી હિત કરવું અને સદાચરણથી ચાલવું તે.

૭૫ ચંદનથી અધિક સિતલી, સૂર્યથી અધિક તેજ

સ્વી અને અમૃતથી અધિક સત્સમાગમનું ફળ છે અને એથીજ શાસ્ત્રકાર કહે છે.

क्षणमपिसज्जनिसंगतिरेका
भवतिभवार्णवतरणेनौका

શું આ અસત્ય છે ? નાં નહિજ.

૭૬ મનુષ્યોનો આત્મા વાચા શક્તિને લીધે બીજા પ્રાણીના આત્મા કરતા સુધરતો ગયલો હોવાથી વધારે ઉંચી પંક્તિના દેખાયછે, કારણ કે જ્યાં વાચા છે ત્યાં સમજશક્તિ છે ને સુધરવાનું સાધન છે પણ સુધરનાર અને સુધારનાર કેટલા ?

૭૭ એક મિત્રે બીજા મિત્રપરનું આક્ષેપ રૂપ કથન એકાન્ત ખાનગીમાં પણ સાંભળવું નહિ.

૭૮ સર્વ પ્રકારનો 'પ્રેમ' એજ જીવન છે તેજ

જીવનનો કેવળ નિયમછે. અને બધી જાતનો 'સ્વાર્થ' એજ જીવનનો અંત-મરણછે. આ વાત આ લોકમાં તેમજ પર લોકમાં સત્ય પ્રમાણ ભૂતછે.

૭૯ રાત્રે સુતી વખતે દિવસમાં થયેલ હર કોઇ કર્યોને યાદ કરીજા,અને એ યાદીમાં જો પુન્ય બાજુ વધેલ હોય તો આનંદ માની તેના અને તેથી પણ વધારે ઉપયોગી કાર્ય કરવા ખંતથી પ્રયત્ન કરવા દ્રઢ સંકલ્પ કર, અને જો પાપમય આચરણ વધુ આચરાયું હોય તો તેને માટે અંતરથી પશ્ચાતાપ કરી ફરી તેમ નહિ કરવાનો દ્રઢ સંકલ્પ કર અને ઇશ્વર પ્રાર્થના કર કે ફરી વાર પાપ કારી મતિ ન થાય.

૮૦ સ્ત્રી એજ નરકની આપનારછે એમ માની તેને નિંદવી તે સૂર્ય તાપથી મારી નાખેછે

માટે તેને નિંદવા બરાબર છે. દુનિયાની કોઈ પણ વસ્તુ સ્વર્ગ કે નરક આપનાર નથી પરંતુ તે વસ્તુ પરનો પ્રેમ અને મોહ સ્વર્ગ અને નરક આપનાર છે, માટેજ શાસ્ત્રકાર કહે છે કે,

मनएवमनूष्याणां

कारणंबंधमोक्षयो

૮૧ દુનિયામાં. ધર્મનું, જ્ઞાતિનું. સમાજનું,દેશનું, કુટુંબનું, અને ખરી રીતે દરેક વ્યક્તિનું અહિત કરનાર અને અધમ દશાએ પ્હોચાડનાર જો કોઈ પણ વસ્તુ હોય તો માત્ર 'કુસુંપજ' છે; માટે જેમ બને તેમ જલદી તેને દૂર કરવા સુ-ખાભિલાષી મનુષ્યોએ સતત પ્રયત્ન કરવો કે જેથી સર્વ પ્રકારનું સુખ પ્રાપ્ત થાય.

૮૨ "મારૂં સાચુ" મારૂં સાચુ" એમ દરેક મનુષ્ય ઘણું કરી કહે છે પણ તે વચનપર મોહાઇ જવું નહિ, પરન્તુ ડાહ્યા મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે કે ખરૂં શું છે તેની પરિક્ષા કરવી.

૮૩ જ્યાં કોઈ પણ વર્ગ અધિકાર રહીત હોય, જ્યાં ન્યાય પદ્ધતિનો અભાવ હોય, જ્યાં વાત વાતમાં ક્રોધ અને મશ્કરી કરવાનો સ્વભાવ હોય, આત્મશ્લાઘા અને પરનિંદામાંજ આનંદ મનાતો હોય ત્યાં સુખાર્થી મનુષ્યે મૌન ધારવું ઉચિત છે.

૮૪ આજ કાલ કરતાં દિવસ ચાલ્યા જાય છે બીજા ગયા તેમ આજનો દિવસ પણ ગયો અને બિજો દિવશ પણ જશે પણ જે દિવસ ગયો તે ફરી નહિ મળે; જે દિવસ જાય છે તે એમ

કહેતો જાય છે કે " હે મનુષ્ય ? આ સંસાર રંગભૂમિ ઉપર તું કેટલાક દિવસને માટે ખેલ રમત કરવા આવ્યો છે ? તેમાં એક દિવસ હમણાં ઓછો થઇ ગયો" આ વાત ત્હારા હૃદયમાં ઉતરે છે?

૮૫ જેમની પાસે લડવા માટે શક્તિ કે હથીયા- ર કાંઇ નથી એવા પાસે તેને બદલે નમ્રતા તો અવશ્ય હોવીજ જોઇએ.

૮૬ તદન અજ્ઞાનીને સમજાવવો સહેલ છે તેમજ પૂર્ણ જ્ઞાનીને સમજાવવો પણ સહેલ છે, પણ અર્ધ દ- ગ્ધને સમજાવવા મનુષ્ય તો શું ? પણ બ્રહ્મામાં પણ તાકાદ નથી.

૮૭ નિર્ધનો, તમે નિર્ધન રહો ને સહૃદયી રહી સુખ ભોગવ્યા કરો શુષ્ક હૃદયી શ્રીમંતોના

ભાગ્યમાં સુખ નથી તેમની ઈર્ષ્યા કરતા નહિં એ બિચારાની સ્થિતિ માત્ર દયાપાત્ર છે, નિર્ધનતા એક ગુરૂ છે એ ગુરૂ અમારી સમીપ સદાય રહો.

૮૮ જીતેન્દ્રિયને તૃષ્ણા, ભય, કે આપદા હોતીજ નથી એટલુંજ નહિ પરન્તું દુનિયા જીતેંન્દ્રિને વશ થઈ રહે છે.

૮૯ વિદ્યા અને અર્થ મેળવતી વખતે 'હું અજર અમર છું' એમ ચિંતવવું અને તેજ પળે વિચારવું જે કાળ દૂત માથાના કેશ પકડીને ઉભેલ છે માટે ધર્મ કરી લેવું એમ બને વિચાર સાથેજ રાખવા શાસ્ત્રકાર ફરમાવે છે.

૯૦ જેનામાં શંકા ન હોય ચિત સ્થીર હોય દિર્ઘ દ્રષ્ટિ હોય, વિવેક હોય, ડહાપણ હોય,

બુદ્ધિ હોય, અને શાસ્ત્રનું જ્ઞાન હોય તેજ વ્યાખ્યાન ઉપદેશ આપી શકે.

૯૧ ગમે તેટલી દુષ્કર તપશ્ચર્યા કરાતી હોય પણ જો મનમાં અભિમાન—મદ રહેલ હોય તો લોઢાની નાવમાં બેશી દરીયા પાર જવા ઇચ્છવા જેવું છે.

૯૨ દુર્જન માણસ ગમે તેવો સારો દેખાતો હોય પણ પરનિંદા કર્યા વિના તેનાથી રહી શકાતું નથી. કાગડાને ગમે તેવો ઉંચી જાતનો મેવો આપવા છતાં વિષ્ટાને તે ત્યજી શકતો નથી.

૯૩ બુદ્ધિનું સાર્થક તત્વનું વિચારવું, દેહનું સાર્થક તે વૃતો કરવા, સંપત્તિનું સાર્થક સુપાત્રે યોગ્ય સ્થળે દાન દેવું અને વચનનું સાર્થક તે સત્ય અને પ્રિયાકારી બોલવું તે.

૯૪ કોઈ પણ કાર્ય સહાસથી કે પૂર્ણ વિચાર કર્યા વિના કરવું નહિ કારણ કે સાહસ કામ પરિણામે દુઃખ અને નિરાશા પશ્ચાતાપ અને લોકનિંદા આપે છે.

૯૫ મળેલી સંપદા અને મેળવેલી વિદ્યા જો પરદુઃખ અને માનસિક પીડા કાપવાના કામમાં ન આવે તો મેળવેલી સંપદા પથ્થર તુલ્ય છે. અને મેળવેલી વિદ્યા બકવાદ યાતો ગર્ધભને ચંદનનાં ભાર તુલ્ય છે. એમ શાસ્ત્રકાર ખુલ્લી રીતે કહે છે.

૯૬ દુષ્ટ કર્મ કરતી વખતે ઇશ્વર સમીપજ છે અને સર્વ બનાવ જુવે છે–જાણે છે એમ ધારવું પણ અજ્ઞાનમાં અંધ થઇ કુકર્મમાં મચ્યા રહેવું નહિ.

૯૭ શત્રુને પણ ક્ષમા આપવી એ ઉત્તમ પુરૂષનું પ્રથમ કર્તવ્ય છે.

૯૮ જેમ ઉદ્ધાઈ ઝાડનાં મૂળને ધીમે ધીમે ખાઇને નિર્મૂળ બનાવે, તેવીજ રીતે પાપ અને દ્વેષ રૂપ ઉદ્ધાઈ ધર્મ અને પૂણ્યને ધીમે ધીમે જડમૂળથી નાબુદ કરે છે માટે હરકોઈ રીતે પાપ અને દ્વેષને છેટેથી સલામ કરવી બ્હેતર છે.

૯૯ મોક્ષનો માર્ગ બતાવવા દરેક ધર્મના ધર્મ ગુરૂઓ તૈયાર હોય છે અને અમારામાંજ મોક્ષ છે એમ પ્રતિપાદન કરવા પ્રયત્ન કરે છે પણ તે દરેકનું સત્ય માની જ્યાં ત્યાં અથડાઇશ નહિ તેમજ મૂળ ધર્મમાં રહી બીજા (કહેવાતા) ધર્મનાં ગુણો તરફ ઉપેક્ષા પણ કરીશ નહિ.

૧૦૦ સમતા, શીલ, સરલતા, સત્ય સત્સંગ એ

સર્વે મુક્તિપુરના ઉતમ રસ્તા છે માટે આ અને પરલોકનું શ્રેય ઇચ્છો અવશ્ય એ રસ્તે ચાલવા પ્રયત્ન કર.

૧૦૧ દંભ, દુષ્ટતા, શઠતા, અને દુરાગ્રહ, એ સર્વે નરકના માર્ગો છે માટે ડાહ્યા મનુષ્યોએ તેને અવસ્ય તજવાજ જોઇએ કે જેથી દુઃખી થવું ન પડે.

૧૦૨ જેનો સંજોગ તેનો વિજોગ તો નિર્માણુ થયેલજ છે, તો પછી સંયોગમાં હર્ષિત થવું અને વિયોગ થતા રડવું એ મુર્ખતાનું કર્તવ્ય છે.

૧૦૩ જયાં એક બાજુની દ્રષ્ટિથી જોવાનું હોય અને 'મ્હારૂં તેજ સારૂં' એમ મનાતું હોય (પછી ખરૂં કે ખોટું) ત્યાં અન્ય વ્યક્તિ કે વસ્તુ પર દ્વેષ ભાવથી જોવાય એ સ્વાભાવિકજ છે

અને એમ કરવાથી ઘણી અમૂલ્ય વસ્તુઓ તેના હાથમાંથી જવા પામે છે.

૧૦૪ નવીન પધ્ધતિ કે કોઈ પણ રીવાજ પૂર્ણ પણે દઢ થયો નથી ત્યાં સુધી જુના રીવાજ કે બંધારણને તોડી પાડી અર્ધદગ્ધપણે રહેવું નહી પણ નવીન રીવાજને દઢ કરવા પૂર્ણ ખંતથી પ્રયત્ન કરવો પણ ત્યાં સુધી જુના રીવાજને ધિક્કારવા નહિ.

૧૦૫ ઘણું કરી વૃદ્ધ પુરૂષોના વાકયો દરેક મનુષ્યને લાભકર્તાજ હોય છે અને વિષેશમાં ભવિષ્યનો માર્ગ પણ તેમા સમાયેલો હોય છે તેથી કરી વૃદ્ધવાયક તરફ લક્ષ આપવું જોઇએ.

૧૦૬ ક્ષમા, સંસાર પ્રતિ ઉદાસીનતા, ઇન્દ્રિય નિગ્રહ, દરેક પ્રાણી પ્રત્યે દયાભવ, સરખી પ્રીતિ વાળા, નિર્લોભી, દાતાર, ભય અને શોકરહીત

પણું જેનામાં આટલા ગુણો હોય તેજ જ્ઞાની લેખાય છે.

૧૦૭ સત્ય વાત હોવા છતાં જો પોતાનો પક્ષ નિર્બળ હોય તો અન્યની ઈર્ષ્યા કરવી નહિ અને વાદમાં ઉતરવું નહિ કારણ કે પરિણામે પાછા હઠવું પડે છે. પણ પોતે સત્ય કહે છે એમ સામાન્ય રીતે લોક દૃષ્ટિમાં આવે એવા પ્રયત્ન કરવા.

૧૦૮ નીતિ એ મનુષ્યનું પરમ ભૂષણ છે, કારણ કે બ્હારનાં આભૂષણો બહુ તો આ જીન્દગાની સુધી સુખ આપી શકે પણ નીતિ એ અનેક જન્મ-માં આનંદ અને શાન્તિ અર્પે છે.

૧૦૯ દ્વેષ અને વૈર મટાડવાની દવા દ્વેષ નથી પણ પ્રેમ છે, દ્વેષ દ્વેષથી નાશ પામતો નથી પણ પવિત્ર પ્રેમથીજ નાશ પામે છે.

૧૧૦ પ્રેમ એ કર્મ મુકિતનું અમુલ્ય સાધન છે. જ્યારે રાગ-મોહ-કર્મ બંધનનું સાધન છે.

૧૧૧ કોઇ કર્તવ્ય (ગુપ્ત જાહેર) એવું ન કરવું કે જેનું પરિણામ આવતા પોતાનેજ પ્રશ્ચાતાપ દિલગીરી ઉત્પન્ન થાય?

૧૧૨ વાંચન કર્યું ત્યારેજ કહેવાય કે તે વાંચન માથી સદ્દગુણ પ્રાપ્ત કરી દુર્ગણ દૂર કરાય-જો એમ નહિ બને તો માત્ર ફોગટનો કાળ ગુમાવ્યો તેજ.

ૐ વીર.

શ્રી હિતશિક્ષા

બત્રીશી

૧ ધર્મ ઘેલા બની જવા કરતાં ધર્મ પ્રેમી થવું સર્વોત્તમ છે.

૨ ફુવડ સ્ત્રીઓ નિંદાને પાત્ર થાય છે, ત્યારે સુઘડ સ્ત્રીઓ લોકોમાં વખણાય છે અને અન્ય સ્ત્રીઓને દાખલારૂપ થાય છે.

૩ સ્ત્રીઓની ખુબસૂરતી લાજમાં નથી પણ લાજનું રક્ષણ કરવામાં છે.

૪ કરકસરથી કામ કરનાર સ્ત્રીની ગણનાં ઉત્તમ સ્ત્રીઓમાં થાય છે.

૫ હલકી સ્ત્રીઓના મુખમાંથી હલકા અને તોછડા વચનોનો ઉચ્ચાર થાય છે અને ઉત્તમ સ્ત્રીઓ મધુરવાણી ઉચરે છે.

૬ માતા પીતા જેટલોજ સાસુ સસરા પ્રત્યે પૂજ્ય ભાવ રાખવો.

૭ પુત્રી પ્રત્યે પ્રેમભાવ રખાય છે તેવિજ રીતે પુત્રની વહુ પ્રત્યે રાખવો.

૮ અન્યને માથે ત્હોમત મુકયા પ્હેલાં એજ ત્હોમત આપણાં પોતાને માથે મુકાય તો કેવું લાગે છે તેનો પુરતો વિચાર કરવો

૯ પતિ એજ પરમેશ્વર માની તેની આજ્ઞા હરકોઇ જોખમે ઉઠાવવા તત્પર રહેવું.

૧૦ કોઇ પણ કર્તવ્ય એવું ન કરવું કે જેથી પતિ અથવા તો કોઇ વડીલ તે કૃત્યથી નારાજ થાય.

૧૧ સવારમાં વ્હેલા ઉઠી પવિત્રપણે એક ધ્યાનથી પ્રભુસ્મરણ કરી ઉપયોગી કાર્યમાં જોડાવું.

૧૨ ઘરની કોઇપણ વસ્તુ અસ્વચ્છ કે જેમ તેમ ન હોવી જોઇએ પણ વ્યવસ્થા પૂર્વક અને સ્વચ્છ હોવી જોઇએ કે જેથી જીવોની ઉત્પત્તિ ન થાય અને અજતનાં પણ ન થાય.

૧૩ કુટુંબમાં દરેક સાથે હળીમળી ચાલવું તેમજ કોઈ પણ સાથે વૈરભાવ રાખવો નહિ.

૧૪ જરૂરી પ્રસંગ શિવાય કોઇને ઘેર નકામાં આથડનાં ફરવું નહિ.

૧૫ દરેક કાર્ય વિચાર અને વિવેક પૂર્વક કરવું પણ સાહસથી કોઈ કામ કરવું નહિ. સાહસ કરવાથી પછી પસ્તાવું પડે છે.

૧૬ જેથી કરી કુળમરજાદાનો અને સાથે નીતિનો ભંગ થતો હોય તેવું કોઈપણ કર્તવ્ય કરવું નહિ.

૧૭ જેવી સંગત કરીયે તેવી બુદ્ધિ થાય અને બુદ્ધિ પ્રમાણે કામ થાય છે તો ખરાબ સંગતથી દુર રહેવું.

૧૮ શરીરને સાફ રાખવાની જેટલી મહેનત કરાય છે તેથી વધારે સારા ગુણો વધારવાની મહેનત કરવી.

૧૯ પુત્ર પુત્રીઓને લુગડાં અને ઘરેણાંથી

સણુગારવા કરતા વિદ્યાથી સણુગારવા એ વધારે ઉત્તમ છે.

૨૦ બાળકોના સાંભળતા કે દેખાતા એવી વાતો અને એવા કામ ન કરવા કે જેથી બાળકોના મન ઉપર ખરાબ છાપ પડે.

૨૧ પોતાના સંતાનો ખરાબ ન નીવડે અને પોતાની કુખ ન લજવાય એના માટે પુરતી કાળજી પ્રથમથીજ રાખવી.

૨૨ બાળકોનું મન અને શરીર ગંદુન બની જાય તેના માટે ધ્યાન રાખવું.

૨૩ કોઇને પણ સુખી જોઇને ઈર્ષ્યા કરવી નહિ. અને દુ:ખી જોઈ રાજી થવું નહિ. સુખ દુ:ખ એ સર્વે કરેલા કર્મનું ફળ છે.

૨૪ જો તમારે માન અને સુખ જોઇતું હોય તો બીજાને માન અને સુખ આપો એટલે તે તમને મળશે.

૨૫ સંકટો સહીને પણ શિયળનું રક્ષણ કરવું એ પવિત્ર સ્ત્રીઓની ફરજ છે.

૨૬ પૂર્વની સતી સ્ત્રીઓના ચરિત્ર, વાંચી સાંભળી, હૃદયમાં કોતરી રાખી તેનું નિત્ય સ્મરણ કરી તે પ્રમાણે વર્તન કરવા પ્રયત્ન કરવા.

૨૭ વાણી હમેશા સાચી અને મીઠી બોલવી પણ અસત્ય અને કડવી બોલવી નહિ.

૨૮ પરનિંદા કરવી તે પીઠનું માંસ ખાવા બરાબર છે તો પર નિંદાથી અને વિકથાથી જેમ બને તેમ અલગ રહેવું.

૨૯ શ્રીમંતાઇમાં છકી જઇ ઉદ્ધત કે આછકડા થવું નહિ પણ ગંભીરાઇ અને સાદાઇથી વર્તવું.

૩૦ અન્ય પુરૂષ કામદેવ જેવો સ્વરૂપવાન હોય તો પણ તેને કુબડા સરખો માની તેના સ્હામો દૃષ્ટિ પણ કરવી નહિ.

૩૧ દુઃખની વખતે ગભરાઇ જઇ હાય વોય કરવું નહિ પણ ધિરજથી તે સ્થિતિમાં પસાર થવું.

૩૨ દુષ્ટકર્મ કરતી વખતે દુષ્ટકર્મના ફળ કેવાં છે તેના માટે પુરતો વિચાર કરવો.

યોજક.

મુનિ શ્રી છોટાલાલજી.

પુષ્પની માળા જેમ સૌંદર્ય શુગંધ અને આરામ બક્ષે છે, તેમ આ સદુપદેશ કુસુમ માળા કીર્તિ, ગુણ અને ચિત્ત શાન્તિ બક્ષે છે.

ૐ શાન્તિ શાન્તિ શાન્તિ

"આ વિચાર કે તર્ક તો અમુક અંગ્રેજી પુસ્તકમાંથી ચીતરેલો છે. આ બોધ અમુક સંસ્કૃત ગ્રંથમાં અવેલો છે. આ શૈલી અમુક ગુજરાતી કે ફારસી લેખકની ચોરેલી છે; એમ કહી વિમુખ દ્રષ્ટિ કરીશ માં, જગત અસંખ્ય વસ્તુથી અનાદિ કાળથી ભરપુરજ છે પ્રથમ જન્મતા ભા૦

અશાળી થયેલા કોઇને તે એક વસ્તુ વહેલી જડી આવી તો પછીથી જન્મેલાને જરા મોડી જડી આવી અને કોઈએ શોધેલી વસ્તુને સુંદર પોશાકમાં શણગારી તે શૃંગારકળાના માનની અપેક્ષા વિના નવા રૂપમાં મુકવી એમાં શું ખોટું ? માત્ર એટલુંજ જો કે તેમાથી તું કાંઈ ગ્રહણ કરવા જેવું શોધી શકે છે ! "

પ્રિય મહાશય ?

મધુ મંક્ષીકાનાં ઉપલા વિચારો ધ્યાનથી વાંચી ત્હારા હૃદયમાં ઉતાર અને તેમ કર્યા પછી આ ' **સંદુપદેશ કુસુમમાળા** ' માંના કોઈ પણ મણકાથી તને દ્રવ્યથી કે ભાવથી લાભ થાશે તો આ લેખકનો પ્રયાસ સફળ થયો મનાશે.

દુનિયામાં કોઇ પણ વસ્તુ નવીન તો છેજ નહી પણ એક બીજાના રૂપાંતર થયા કરે છે તેમ આ પણ એક રૂપાંતરજ છે, પણ એથી કરી તું આની ઉપેક્ષા કરીશ નહી કારણ તે તેમ કરવાથી કદાચ ત્હારા લાભની વાત ત્હારા હાથથી જતી પણ રહે; માટે ધ્યાનથી વાંચ, વિચાર અને જો યોગ્ય લાગે તો તે પ્રમાણે વર્તન કરવા યથાશક્તિ પ્રયત્ન કર એજ લેખકની ઈચ્છા છે.

આ કુશુમ માળા તૈયાર થયા પછી જે જે મહાશયોએ સુધારી આપવાની તકલીફ લીધી છે તે માટે આ લેખક તેમનો પૂર્ણ આભારી છે. તે આભારમાં બદલો

વાળવા શકિત પ્રાપ્ત થાય એજ
અંતર ભાવનાં છે.

અસ્તુ. અસ્તુ.

लाधाजिस्वामिशिष्येण
छोटालालेनयोजिता
अष्टाधिकशतरत्नेयं
सदुपदेशमालिका १

ॐ शान्ति शान्ति शान्ति

લી.

પૂજ્ય શ્રી લાધાજી સ્વામીનાં શિષ્ય
મુનિ શ્રી છોટાલાલજી.

૪૬

લલીત

જગત જાળનાં ખ્યાલમાં ગરી,
કદિ ન નાથની બંદગી કરી;
રાગ દ્વેષનાં સિંધુમાં પડયો,
પરમ ધર્મનો મર્મ નાં જડયો. ૧

અરથ કામમાં તે મતિ જડી,
મમત મોહનાં બંધમાં પડી;
કર્મ કાન્ડનાં બંડમાં અડયો. પરમ. ૨

ધર્મ મોક્ષથી દૂર દોડીયો.
ભરમ ભાવનો દાવ જોડીયો,
ઠગત વેશ લૈ અસત્ય બડબડયો. પરમ. ૩

કલ્પનાં વડે કાળજું ભર્યું,
બળતરા થઇ કામ નાં શર્યું;
અરરે અર્થ ના એક સાંપડયો. પરમ. ૪

વિષય વાસનાં પાસમાં પડી,
લાભ લોભની સિડીએ ચડી;
નિકટ બંધનો ધંધ તેં ઘડયો. પરમ. ૫

વિફળ પ્રેમનાં ઘાટ તેં ઘડયા,
કુટીલ દોષને અંતરે જડયા;
સદગુણી થતા હેઠ લડથડયો. પરમ. ૬

સકળ સૃષ્ટિનાં ઇષ્ટ હે વિભુ,
તપત દેહનાં આપ છો વિધુ;
સેવક આપનો ચરણમાં પડયો. પરમ. ૭

પ્રવાસી મુનિ

પશ્ચાતાપ.

(મંદા ક્રાન્તા)

હા ? પસ્તાવો વિપુલ ઝરણું
સ્વર્ગથી ઉતર્યું છે ?

પાપી તેમાં ડુબકી દઇને
પુણ્ય શાળી બને છે ?
ઓહો ? કેવું સ્મરણ મધુરૂં
પાપનું એ ધરે છે !
માફી પામ્યું કુદરત કને
એમ માની ગળે છે ?
રાજ્યોથી કે જુલમ વતી કે
દંડથી નાં બને જે
તે પસ્તાવો સહજ વહતા
કાર્ય સાધી શકે છે ?
હું પસ્તાયો, પ્રભુ? પ્રણયીએ
માફી આપી મને છે,
હું પસ્તાયો, મુજ હૃદયની
પૂર્ણ માફી મળી છે.

કલાપી

આપની યાદી.

જ્યાં જ્યાં નઝર મારી ફરે
યાદી ભરી ત્યાં આપની;
આંસુ મહીંએ આંખથી
યાદી ઝરે છે આપની !

માશુકોના ગાલની
લાલી મહી લાલી અને
જ્યાં જ્યાં ચમન જ્યાંજ્યાં ગુલો
ત્યાં ત્યાં નિશાની આપની !

જોઉં અહીં ત્યાં આવતી
દરિયાવની મીઠી લહર,
તેની ઉપર ચાલી રહી
નાજુક સવારી આપની !

તાગ ઉપર તારા તણા
ઝૂમી રહ્યા જે ઝુમખા,
તે યાદ આપે આંખને
ગેબી કચેરી આપની!
આ ખુનને ચરખે અને
રાતે હમારી ગોદમાં.
આ દમ બદમ બોલી રહી
ઝીણી સિતારી આપની!
આકાશથી વર્ષાવતા છો
ખંજરો દુશ્મન બધા;
યાદી બનીને ઢાલ
ખેંચાઈ રહી છે આપની!
દેખી બૂરાઈ ના ડરૂં હું
શી ફિકર છે પાપની?
ધોવા ખુદાઇને બધે
ગંગા વહે છે આપની?

થાકું સિતમથી હોય જ્યાંના
કોઇ ક્યાં એ આશના:
તાજી બની ત્યાં ત્યાં ચડે
પેલી શરાબી આપની ?
જ્યાં જ્યાં મિલાવે હાથ યારો
ત્યાં મિલાવે હાથને
અહેશાનમાં દિલ ઝુકતુ.
રહેમત ખડી ત્યાં આપની ?
પ્યારૂં તજીને પ્યાર કોઇ
આદરે છેલ્લી સફર,
ધોવાઈ યાદી ત્યાં રડાવે છે
જુદાઇ આપની ?
રોઉં ન કાં એ રારમાં
બાકી રહીને એકલો ?
આશકોનાં રાહની જે
રાહદારી આપની !

જૂનું નવું જાણું અને
રોઉં હસુ તે તે બધું
જૂની નવીનતાં કાંઈ તાજી
એક યાદી આપની !
ભૂલી જવાતી છો બધી
લાખો કીતાઓ સામટી:
જોયું ન જોયું છો બને
જો એક યાદી આપની ?
કિસ્મત કરાવે ભૂલ તે
ભૂલો કરી નાખું બધી;
છે આખરે તો એકલીને
એજ યાદી આપની ।

કલાપી

(રામ લક્ષ્મણ વનમાં સિધાવતા—એ રાગ)

રાખો પ્રેમ પ્રતિત ઉરે અતિ, જેથી ભવ દુઃખ
સઘળાં ભુલાય, શાંતિ સહુ થાય
પ્રેમે સદા રાચીયે ૧

પ્રેમ હોય ત્યાં અંતર છે નહિ, હોય કદીયન
વૈર વિરોધ, સદા સદ્બોધ પ્રેમે. ૨

પ્રેમભાવથી સમભાવ ઉપજે સામ્ય વિના
નહિ સમકીત, માનોને ખચીત પ્રેમે. ૩

કલેશ દ્વેષ એ પ્રેમથી દુર છે દુર છે સહુ
કુટીલ સ્વભાવ, ઉરેન વિભાવ પ્રેમે. ૪

પ્રેમી દુઃખી ન કોઇને જોઇશકે, દુઃખી દુઃખીને
હૃદય ચિરાય, અરર બળી જાય પ્રેમે ૫

શક્તિઓ સૌ—તન—મન—ધનતણી પ્રેમી તેનો
કરે પરમાર્થ એમજ સાધે સ્વાર્થ. પ્રેમે ૬

પ્રેમી હૃદયે દયા ભરપૂર છે, પ્રેમી સત્ય વચન
વદનાર કુડો ન લબાર. પ્રેમે. ૭

વસુધૈવ કુટુંબ છે એહને અંતર માંહેથી હું દુર
થાય, મમત મરી જાય. પ્રેમે. ૮

પ્રેમી હૃદયે અસુયાન ઠેરતી દોષ દૃષ્ટિ એને
નવિહોય, સદા શુભ જોય. પ્રેમે. ૯

મુક્ત-ભૂમિનો પરમ એ મંત્ર છે. પ્રેમે થાય
છે કર્મનો અંત, ટુટે ભવતંત પ્રેમે. ૧૦

પ્રેમ હોય તો ઈશ્વર ઢુંકડા પ્રેમ દુરત્તાં
ઐશ્વર્ય દુર, જાણોને જરૂર. પ્રેમે. ૧૧

સર્વે-સદગુણનું મૂળ "પ્રેમ" છે, મૂળ દુરગુણનું
છે 'રાગ,' કરો તેતો ત્યાગ. પ્રેમે. ૧૨

લઘુલાલજી મુનિ કહે પ્રેમથી, સહુ આનંદ
મંગળ થાય, ત્રિપદ્ વિલાય. પ્રેમે. ૧૩

મુનિ છોટાલાલજી.

જીવન વૃથા ગયું.

જન્મી અહી સંસારમારે ?
શું તમ્હે લ્હાવો લીધો.
નિજ સ્વાર્થ પ્રાપ્તિમાંજ,
જન્મારાતણો જોવ્યય કીધો ?
શું જીવનનું સાફલ્ય સઘળું.
સ્વાર્થમાં આવી રહ્યું ?
ના ? ના ? ભણે મુજ હૃદયઆ,
સ્વાર્થી જીવનએળે ગયુ' ૧
સામર્થ્ય હોં. સૌન્દર્ય યહો,
સમૃદ્ધિ કે સામા ભ્રાજયહો,
બુદ્ધિ વિદ્યા કિર્તીહો,
કેઈષ્ટ સિદ્ધિ સર્વહો.
ના ? ના ? નહિ કંઇ કામનું.
પ્રેમેન જો દિવ્યજ બન્યું.
પ્રેમ એકજ સત્વ હતું.

પ્રેમ જાતા સહુ ગયુ. ૨
જો સ્નેહિને જોઈ સુંખી.
તમ હૃદય સુખ મયના થયું.
જો દેખી દુઃખી અન્યને,
તમ હૃદય દુઃખેના દ્રવ્યું.
કદી શબ્દથી-કદી કર્મથી
સુખ નાં દીધું-દુઃખના હર્યું.
શા કામનું જીવ્યું તમારૂં ?
જીવી જગમાં શું કર્યું ?
કદી પ્રેમથી બોલ્યા નહિ.
કદી પ્રેમથી ચાલ્યા નહિ.
કદી પ્રેમમાં ડોલ્યા નહિ.
કદી પ્રેમમાં મહાલ્યા નહિ.
ધિક્કાર છે તો જીવનને.
એથી વધારે શું કહું ?

ચાહ્યું કદી નહિ કોઇને.
જીવ્યું વૃથા તો તો ગયું. ૪

પ્રેમ સાચી દેવ સેવા.
પ્રેમ એ ભક્તિ ખરી.
નહિ પ્રેમ સમ પૂજા બીજી.
પ્રેમેજ રાચે શ્રી હરિ.
પરમ ધર્મજ પ્રેમ છે.
એ તત્વ જો ના અનુભવ્યું.
જન્મ્યું-જીવ્યું કે ભોગવ્યું. ૫
સર્વે-ખરે-ધુળમાં ગયું.

ચંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડયા.

સ્નેહ સૃષ્ટી

જનો ભૂંડા જ્યારે કપટમય ભાવો પરિહરે,
અને જ્યારે હૈયે પ્રણય રસ વેગે વહી રહે;
સહુ પ્રેમો જ્યારે અચળ મૃદુને શુદ્ધ નિવડે,
ખરે ત્યારે તારા ગગનપર શા પ્રોજ્વળ હશે ? ૧

ભૂંડા વાક્યો, જ્યારે પ્રણયી જનનાં ચૂંબન બને,
ભરી દષ્ટિ ક્રોધે વિમળ શુભ સ્નેહેથી ચળકે;
અહા ?. ત્યારે તો આ ભૂમિ નકી અલૌકીક બનશે,
અને લોકો "એવી અમર નથી કો" એમ ગણશે. ૨

દુઃખી બંધુઓનાં દુઃખ મનુજનાં સાંખી સકશે,
અડું હું ના એને વચન કટુ એવા ન વદશે;

તૃષા પીડ્યા ભૂખ્યા ગરીબ જનને સ્હાય મળશે,
અને પોતાના સૌ શિરપર રહ્યા ભાર ટળશે. ૩

જનો ક્રોધી જ્યારે ક્ષણ ક્ષણ મહીના સ્ફુરકશે,
સદા આ સંસારે પ્રણય સરિતા શાન્ત સરશે.
વિરક્તાત્મા તેયે નિજ હૃદય દૌર્બલ્ય ત્યજશે;
અને કર્તવ્યોથી પરમ પ્રભુને નિત્ય ભજશે.-૪

પ્રભુની સૃષ્ટીને અબળ થઈને ના અવગણે,
સ્મરીને કર્તવ્યો જન સુખ પ્રતિ ઉત્સુક બને;
ખિલેલાં પુષ્પોની મધુર ખુશબો ત્યાં પ્રસરશે,
અને શિળો વાયુ સુખદ સુરભિ નિત્ય વહેશે.-૫

જનો આનંદી થઈ હસીત વદને જ્યાં વિહરશે.
અને દુઃખો ભુલી સરળ હૃદયે કાર્ય કરશે;
પ્રીતિ નીતિને ત્યાં વિનય થકી પ્રેમે પ્રણમશે,
અને સૌંદર્યોનાં અખીલ જગતે મંડપ થશે. ૬

વિવાહોનાં જેવા સકળ સ્થળ આનંદ ઝળકે,
રૂડાં સ્વપ્નો જોઈ જનવદન શા ત્યાંજ ચળકે;
પતી પત્નિને જ્યાં અધમ ગણીને નાં પજવશે,
નિરાધારા બાળા અબળ નવનિઃશ્વાસ મુકશે. ૭

થયું જે થાવાનું થયું નહિ થયું ના કદિ થશે,
સ્મરી તેને સાધુ નિજ હૃદય ના દુઃખીત કરે;
મનુષ્યો વૈરી થઇ નહિ તુમુલ યુધ્ધો મચવશે,
કટારી શસ્ત્રોને અસિરહી દિવાલે લટકશે. ૮
અહા ? ત્યારે નક્કી પ્રતિદિન પ્રકાશે ઝળકશે,
અને નેનોમાં ત્યાં નવીન કાંઈ દીપ્તિ ચળકશે;
પ્રભૂએ સંગીત–શ્રવણ કરવા ધ્યાન ધરશે,
"મનુ"નું જીવ્યું તે સુખમય અને દિવ્ય બનશે. ૯

મોહનલાલ પાર્વતીશંકર દવે.
એમ. એ. એલ. એલ. બી

વ્હાલાઓને

સાંભળજો વ્હાલાઓ વચનો દીનનો
દીનપણું છે પરમ દયાનું પાત્રજો.
મોટો એ અધિકાર તમારો માનવી,
અધિકારી છો જેના માનવ માત્રજો. સાંભળ. ૧

એક પિતા પરમેશ્વર જાણો આપણો,
નિકટ સગાઓ સ્હમજો ભાઇ બ્હેનજો;
નીકો ન્હાની-મોટી જે જીવો તણી,
વહતું તેમાં એક અખંડિત વ્હેનજો. સાંભળ. ૨

હસનારાઓ સાથે હસવાનું ઘટે;
રડનારાની સાથે રડવું તેમજો,
એક બીજાનાં આંસુડાઓ લુછતાં,
ઊંચા ચડસો સ્ત્રી પુરૂષો સૌ એમજો. સાંભળ. ૩

ભૂતદયા છે ધર્મ બધાના મૂળમાં,
સઘળાએ, સંતોનોએ, ઉપદેશ જો;

દિવ્ય દયાસાગર યાચંતા આપજો,
દીનજનોને, અમને એનો લેશજો. સાંભળ. ૪

મણિશંકર.

હમારો ભેખ.

નહિ કાળા નહિ ભગવાં નહિ ઝોળી નહિ કફની,
નહિ માળા નહિ તસ્વી, હમારો ભેખ ન્યારો છે.
હમારા શાસ્ત્ર છે જૂદા, હમારા મંત્ર છે જૂદા,
પ્રભુનાં પ્રેમની પોથી, હમારો વેદ ન્યારો છે.
બધી આલમ હશે અમને, ભલે નિન્દે લઢે'તોયે,
હમારો જાન દેવામાં, હમારો યાગ ન્યારો છે.

દયા, શ્રદ્ધા, ક્ષમા, સેવા, હમારા મંત્ર એ ચારે,
ગજાવીશું ખુણે ખુણે અહાલેક એ અમારો છે.
રહ્યા અસ્થિજ દુનિયામાં, બધું ચેતન ગયું ઉડી,
તે અસ્થિરને જગાવવામાં હમારો ઇલ્મ ન્યારો છે.
પ્રભુને રંગ રંગાઈ, ધર્યા છે કેશરી વાધા,
ઝુકાવ્યું શિર તો મરવું, હમારા જંગ જૂદા છે.
હમારા વેદને ઈંજીલ, હમારા મંદિરો મસ્જીદ,
હમારા યાગ ને યજ્ઞો, હમારૂં સર્વ જૂદું છે.
હમારી ખાકની મુઠી, ઉડાવી શું બધે ચોગમ,
હમારે રંગ-રંગીશું હમારો એજ દાવો છે.

નર્મદાશંકર બાલાશંકર

વિરામાવસ્થા

પ્રભુનું નામ પ્યારૂં છે, તમે લ્યો તો તમારૂં છે,
અને ત્યાં આપણું એ છે, પ્રભુનું નામ જે લે છે.
પ્રભુનું નામ બોલાસે, પછી ત્યાં આપણું થાશે,
અમારૂ ને તમારૂ એ, જુદા શબ્દો તુટી જાશે.
પ્રભુમાં ચિત્ત જો જાસે, સુખેથી ઐક્ય તો થાશે,
ગુણો એના બધા ગાશે, જીવન તેનું સફળ થાશે.
પ્રભુના ગીતડા ગાશે, ભવાબ્ધિ તે તરી જાશે,
તમારા ને અમારામાં, તણાતા તે બચી જાશે.
પ્રભુનાં ગુણ જે ગાશે. પ્રભુમાં તે ભળી જાશે,
અહા? એ દિવ્ય જ્યોતિમાં, લઘુ જ્યોતિ શમી જાશે.

તકિલ.

ૐવીર

પ્રભુ ભકિત

(ગઝલ-કવાલી.)

પ્રભુ ભજ પ્રીતથી પ્રાણી, સમય શોનાસમો જાણી
સમય આવ્યો રખે ચૂકે, ન અન્તે કાળ તો મૂકે. ૧

અરે ? જે જાયું તે જાશે, ફના આ ખેલ સૌ થાશે
ન ગાફલ યારતું રહેજે, સજીને સાર તું લેજે. ૨

નથી શોભા હમેશાની, જુવાની છે ન રહેવાની
જુવાની એ, દીવાની છે, ખુવારીની નિશાની છે. ૩

ગયા ત્હારી પહેલા જે, જણાતા તે નથી આજે
વિચારી તું દીસે જોને, ખુવારી તારી તું ખોને. ૪

ગયા જોગી ગયા ભોગી, ગયા સાજા અને રોગી
ગયા રાજા અને રંકા, ગયા સિદ્ધા અને બંકા. ૫
કલી છે ફુલની ખીલી, ખાલી છે જ્યાં લગે લીલી
પડી સૌ પાંખડી ઢીલી, થશે કરમાઈ ને વીલી. ૬

કદરદાની

ગઝલ

લીધી જેણે ગરીબોની, ખબર તેણે બધું કીધું
કીધી જેણે ગુણીઓની, કદર તેણે બધું કીધું. ૧
બજારોમાં નથી મળતી, રહમ કીંવા કદરદાની
જીગરનું નુર છે એ તો, નથી વસ્તુ તમાસાની. ૨
નથી શું મોતી ને હીરા, ખલક કેરા ખજાનામાં
પરંતુ આબ જેનામાં, જરૂર તેની જમાનામા. ૩

તવારીખો ઘણી વાંચી, અમીરો બાદશાહોની
રહી ગઇ લીટીયો તેની, ખરાખોટા ખીયાલોની. ૪
સફર સૌ એ ભાવિષ્યમાં, કરે છે જીવ જંતુઓ
સફળ પણ થાયછે તેની, ગહન છે જ્ઞાન તંતુઓ. ૫
સુવાસિત પુષ્પની ખુશબો, નથી છાની રહેવાની
વિવિધસ્થાને પવનદ્વારા, ખચીત એ તો પ્રસરવાની. ૬
કરે છે નેત્ર બે નીચા ખરા દાતાર જવ દેછે
ગણી સૃજનારનું પોતે મુખે લજ્જા ધરી લેછે. ૭
હૃદયનો હાથ લઇ કાને નમાવે પાત્ર જે પુણ્યનું
વિવેચન શું પછી કરવું? કહો, એના મહદ્ગુણનું ૮
ભલે વખણાય દાતારો, જગતમાં મેઘ વૃત્તિના
પ્રશંસા પાત્ર પણ દાતા ખરેખર કુંપ વૃત્તિના ૯
વદે છે શ્યામ સુત દુર્લભ ખબર લેવી ગરીબોની
ધનાઢ્યોએ ભલા મનથી કદર કરવી ગુણીઓની ૧૦

દુર્લભ શ્યામ ધ્રુવ.

પશ્ચાતાપ

ગઝલ

અરે? ધિક્કાર છે હૂં ને ? બન્યો પાપી? બન્યોપાપી?
પિતાના સ્નેહની આંખો મહી શૂળી અરે ? આપી ?
તરફડું ધુળમાં હાવા ? બદનપર લાખ સારૂં ખાક?
છતાના આગ હોલાતાં ? બન્યો પાપી? બન્યો પાપી?
પડયો કંગાળ હું મેળે ? નઝરથી પાપને જોતો ?
સળગતા નીચ ખાડામા ! બન્યો પાપી બન્યો પાપી?
પિતા ! આ પાપથી રક્ષો; શરણુ માગું ! દયા બક્ષો?
અરે ! હું નિચ શું માગુ? બન્યો પાપી બન્યો પાપી!
છતા માગુ ! પિતા માગું ! સઝા માગું ક્ષમા માગૂ!
અને તે નૂરની ઝાંખા, પડેલો દાસ નાં લાગૂં.

કાન્ત.

હોળી અને હેલી.

(ગઝલ ભેરવીની ધુનમાં.)

સલગી રહી હોળી બધે આધિ ઉપાધિ વ્યાધિની
ત્હેમાં બળે સંસારીઆ દુષ્કર્મનાં સંતાપથી;
કુદરત તણો કાનુન જ્યાંનાં ચાલતું કાંઇ તહીં,
પ્રારબ્ધનાં ફળ ભોગવ્યા વિણ, સિદ્ધિ બીજીછે નહિ ૧
શાને બળાપો તો કરો? શાને બીજાને દોષ દ્યો ?
સળગાવી હોળી હાથથી તો, હાથથી તે હોલવો
સોધતા શિદ આસરો બળતા તણો બન્ધુ ત્હમે ?
જાતેજ જે આગે બળે બીજાની તે શું બુઝવે ?
વર્ષાવજો સત્કર્મથી સર્વત્ર હેલી શાન્તિની,
કૈં ઠાર જો દિલ દાઝતા દુષ્કર્મની હોળી મહીં;

દુષ્કર્મ હોળી કારમી સત્કર્મ હેલી રસભરી,
એક બાગે એક ઠારે कर्मणो गहनागति.

ચંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડયા.
બી. એ. એલ. એલ. બી.

પોતા તણું પોતે હણે.

ભેરવી–ગઝલ.

દુનિયા મહીં છે નાં છુરી જે કાચને કાપી શકે ?
પણ કાચની હીરાકણી પોતા તણું પોતે હણે ?
નહિ અન્ય ધાતુ કાષ્ટ કે પાષાણ કાપે લોહને
જુઓ છીણી લોખંડની પોતા તણું પોતે હણે ?

વિષ જો ચઢયું વછનાગ કે સોમલ તણું ના ઉતરે
ગુણ છે દવા એવી મહી પોતા તણું પોતે હણે ?
ગર્મીતણું જે દર્દ બે ઉપચાર શીતળથી વધે
પણ ઉષ્ણ ઉપચારો જુઓ પોતા તણું પોતે હણે ?
ચીરી જનેતા પેટ વીંછું બાળ લેતા જન્મને
પાળ્યા તણો બદલો દીએ પોતા તણું પોતે હણે ?
કંઈ ના પછી પરના જનોને પરતણી દરકાર છે
મન મદ મહીં અંધા બન્યા પોતા તણું પોતે હણે ?

વૈકુણ્ઠ.

તેથી શું થયું.

મોટાઇ મોટી મેળવી મોટા ગણાયા વિશ્વમાં
મોટું ન રાખ્યું મન પછી મોટાઈ રાખ્યે શું થયું?

નિજ ઘરનું ઠેકાણું નાહે દેખાત દે ગ્રહસ્થાઇનો
અક્કડ થઇ ફક્કડ ફરે એ રોફ રાખ્યે શું થયું ?
ઉપરનો આડંબર ધરી વાણી વદે શાકર ધરી
ભોળા ફસાવી કૈંકને ઉજળા ફરેથી શું થયું ?
ભભકા ભર્યાં વસ્ત્રો સજ્યા નિજ આબરૂ ધુળ મેળવી.
માણી મજા મિત્રો સહીત એ દંભ રાખ્યે શું થયું ?
લઈ લાડીને સાથે ફર્યાં ગાડી મહી ખુબ ઠાઠથી.
માડી બીચારી વલવલે એ ઠાઠ રાખ્યે શું થયું ?
કૉલર લગાવી કોટમાં નાકે ધર્યાં ચશ્મા વળી.
ફેશનની પીસીયારી મહી મસગુલ રહેથી શું થયું ?
નાણું કમાયા નેહથી પૈસા ઘણાએ મેળવ્યા.
દમડી ન દીધી દીનને તો જર જમાવ્યે શું થયું ?
ગંગા અગર જમુના જળે ન્હાયા ધરી મન હર્ષમાં.
એક રામરસ ચાખ્યો નહિ તો સ્નાન કીધે શું થયું ?
જીવીત પિતાની લાગણી કીંચિત નહિ મનમાં ધરી.
મુઆ પછીથી શ્રાધ કે તર્પણ કરેથી શું થયું ?

પંડિત બની નિજ પુત્ર કે પર પુત્રને પઠાવતા.
નિજ ભૂલનું નહિ મૂળ તો પંડિત થયેથી શું થયું ?
ગરજ સુધી સાથે રહે સરતા અલગ થાતા પછી.
નિમકહરામી મનુષ્ય એવા હોય નહિ તો શું થયું ?

રમુજી.

સેવા ધર્મની ભાવના.

(મંદાક્રાન્તા,)

ચાલો મિત્રો પરહિત તણા કામ આજે કરીશું,
દુઃખી જે જે નજર પડતા દુઃખ તેનાં હરીશું;
શાન્તિ દેવા જિગર બળથી સ્વાર્થનો ભોગ આપી,
રૂઝાવીશું હૃદય વ્રણને દુઃખનાં હેતુ ટાળી. ૧
આંસુડા જે નયન ઝરતા લુછીશું નિજહસ્તે,

સીંચી શું ત્યાં પ્રણયબળની વારિ ધારાજ પ્રીતે;
શોકે ડુલ્યું વદન નિરખી શાન્તિ તેને દઈશું,
નિમિતે જે ઉદ્દભવ થયો શોક તે વેડ ફીશું ૨
અજ્ઞાનીના તિમિર પટનો ભંગ કરવા નિમિત્તે,
વિદ્યાનાં જે પ્રબળ કિરણો ફેંકીશું શુદ્ધ ચિત્તે;
દેખા જીવો બળહીન જગે ધીરીશું વિર્ય ખંતે,
જેથી તેઓ ધીરજ ધરીને ચાલશે યોગ્ય પંથે. ૩
લોકો માંહે નિરખી અશુચિ દ્વેષ તો ના ધરીશું,
દ્રષ્ટાન્તોથી શિખવી શુચિતા મેલ છૂપો હરીશું;
જ્યાં જ્યાં જેવી જરૂર પડતી સેવનાની અમારી,
ત્યાં ત્યાં તેવી અમ હ્રદય તો આપશે સેવ ભારી. ૪
સેવા-સેવા અવની તળમાં ધર્મ બીજો ન જાણું,
સેવા-સેવા રટણ કરીને કાર્યમાં તેજ આણું;
સેવાનો છે વિકટ રસ્તો તોય તેને ગ્રહીશું,
પ્રાણી સેવા કરી સુગુરૂનાં માર્ગમાં વિચરીશું. ૫

મણિલાલ નથુભાઈ દોશી બી, એ.

દયામાં સ્વાર્થ છે ત્હારો !

(કવાલી—ગઝલ,)

ગરીબો આશરો લેવા,
પસારે હાથને જ્ય્હારે;
અનાદર તેહનો થાયે,
ત્હને ધિક્કાર છે ત્ય્હારે ! ૧

શરમથી ના શકે બોલી,
જનો એવા દીઠા જ્ય્હારે;
નજર ખેંચી ગયો ચાલ્યો,
ત્હને ધિક્કાર છે ત્ય્હારે ! ૨

દુઃખી અબળા નિહાળીને,
હૃદય ચિરાતું ભાળીને;

નહિ આશ્વાસનો આપ્યાં,
ત્હને ધિક્કાર છે ત્હારે ? ૩

નયનથી અશ્રુની ધારા,
વહેતી જોઈતું રહે તો;
ન લુછ્યું એક પણ અશ્રુ,
ત્હને ધિકકાર છે ત્હારે ?

અવાચક પ્રાણીઓ લાખો,
મનુષ્યો મારતા નિત્યે;
બચાવા દિલ નહિ વાધ્યું,
ત્હને ધિકકાર છે ત્હારે ? ૫

જગતની ઉન્નતિ અર્થે,
કીધો નહિ જ્ઞાન-ફેલાવો;
રહ્યો મત-પંથકે લોભે,
ત્હને ધિકકાર છે ત્હારે ? ૬

જગતનાં સેવકો મરતા,
મદદ વિણ કામ અથડાતા;
બનો ના સ્હાય તારાથી,
ત્હને ધિક્કાર છે ત્ય્હારે ?

બિચારા જીવ એ ભોળા!
ખરો તું સ્વાર્થ ના સમજ્યો ?
ઉપેક્ષા દાનની કરવે,
પ્રભુનો માર્ગ ના જાણ્યો ?

વિચારોને વચનથી બહુ,
વળી દ્રવ્યે અને દેહે,
દયા કર તું, દયા કર તું !
દયામાં સ્વાર્થ છે ત્હારો ?

મુનિશ્રી છોટાલાલજી.

પ્રભુની ઓળખાણ

ગઝલ

પ્રભુનું નામ જો લેછે પ્રભુ તે શું? શિખી લેજે;
વૃથા નહિ કાળને ખોજે, પ્રભુને ઓળખી લેજે. ૧

પ્રભુનું રૂપ આવું છે. પ્રભુનું મુખ આવું છે;
પરિમીત એહને કરતા ભલો થઈ દૂર તું રહેજે. ૨

પ્રભુએ આ કર્યું છેને, પ્રભુએ આ કર્યું છે ના;
હજારો હાથવાળાની એવી હદ બાંધતા ડરજે. ૩

પ્રભુનો ના પ્રભુ તુંયા ! પ્રભુના શરણુંમાં રહીજા;
નકારે નાં પ્રભુ;તું ગા કરી બસ એટલું લેજે. ૪

પ્રભુ શું? ને પ્રભુ શું ના? કહી તું ના શકે કો દી
ગની મત જે મળ્યું માની, સદા સંતોષમા રહેજે. ૫

પ્રભુ છે ક્રાઇસ્ટ ને મહમદ પ્રભુછે બુધ્ધ,ને જરથુસ્ત
પ્રભુ છે પીર પયગમ્બર સદા એવું ગ્રહી લેજે. ૬

પ્રભુ છે રામ ને રહીમાન પ્રભુ છે કૃષ્ણ-પરશુરામ
પ્રભુ છે જિન ને અરિહંત સહુને એ કહી દેજે! ૭

જગતમાં નામ છે જે જે પ્રભુના છે બધા તે તે ?
પ્રભુના નામની માળા પૂરીએ રીતથી કરજે. ૮

પ્રભુ છે સર્વમા સરખો પ્રભુ છે સત્ર ને સરખો.
પછી તું આ પ્રભુ આ ના કદી એવું નહીં કેજે. ૯

પ્રભુ છે શબ્દને શક્તિ પ્રભુ છે કાવ્યનો આત્મા
બનીને કાવ્યથી તન્મય પ્રભુને ત્યાં કળી લેજે. ૧૦

પ્રભુ છે યજ્ઞ રૂપે ને પ્રભુ છે દ્રવ્ય આહુતી
બની આ જગતમા એવો પ્રતીતિ તું કરી લેજે. ૧૧

પ્રભુ છે દીનનો બેલી કરે છે વ્હાર એ વહેલી.
ભળીને એ ભલાઇમાં પ્રભુને પારખી લેજે. ૧૨

પ્રભુ છે વિશ્વની હસ્તિ પ્રભુ છે પ્રેમની મસ્તી
ઉદાસીની ઉદાસીમાં પ્રભુને પારખી લેજે, ૧૩

પ્રભુછે ભોળીયું બુલબુલ પ્રભુછે ગુલ હજારી ગુલ ?
પ્રભુછે ઇશ્કની મેના કરી 'યા હોમ' ત્યાં જોજે ૧૪

અધમને તારનારો એ ગરીબો પાળનારાઓ
અપંગ ઉગારનારો એ પ્રભુ ત્યાં જોઈતું લેજે ૧૫

પડે જ્યાં આંખથી આંસું દ્રવે જ્યાં ઉર છલકાતું
પ્રભુનાં તખ્તની ત્યાં, ત્યાં નીશાની જોઈતું લેજે ૧૬

મીલાવે હસ્ત જ્યાં મિત્રો મીલાવે ઉર જ્યાં આશક
હૃદયનાં તાર જ્યાં કંપે પ્રભુને ત્યાં નિહાળીલે. ૧૭

પ્રભુ વિદૂરને ફળીયે પ્રભુ સબરીની ઝુંપડીયે
સ્થળો એવા નિહાળિને પ્રભુને મેળવી લેજે ૧૮

પ્રભુ ડાહ્યા તણો છેલ્લો પ્રભુ ઘેલાતણો પહેલો
બની ઘેલો થઇ વહેલો મજા તું જોઇ ત્યાં લેજે ૧૯

વિભૂની આ વીભૂતીને નફતિ એટલું કહેજે
પ્રભુના અંશમા આખા જગત્‌ને જોઈ તું લેજે ૨૦

સંચિત.

અમારી મસ્ત ફકિરી.

ગઝલ.

ફકિરીમાં સખિરી મેં ભરી આજે મજા કેવી?
અમિરી ને ફકિરીમા મળી આજે રજા કેવી? ૧

ફિકર ઘુંટી કરી ફાકી તમન્નાશી હવે બાકી ?
શરીરે ત્યાગની કફની ચ્હડાવી ત્યાં કજા કેવી? ૨

ખલકને જાણતા ફાની પછીપરવાહ તે શાની ?
નથી દરકાર દુનીયાની મળે તેં કયા મજા એવી ? ૩

પીવો પ્યાલા ભરી પાવો કરીને જ્ઞાનનો કાવો
અમિરીનો ખરી દાવો ફકિરીમા મજા લેવા ? ૪

કદી મુખમલ તણી શૈયા કદી ખુલ્લી ભૂમિ મૈયા
કદી વ્હેતી મૂકી નૈયા તરંગોની કજા લેવી ! ૫

કદી ખાવા મળે લાડુ કદી ખાવા પડે ઝાડુ
રગશિયું દેહનું ગાડુ ઉપર ભગવી ધ્વજાકેવી ? ૬

કદી છે શાલ–દુશાલા કદી લંગોટ ને માલા
કદી હો ઝેરના પ્યાલા મળે તેવી મજા લેવી ? ૭

ધર્યા છે કેશરી જામા કર્યાં કાષાયનાં કપડા
તજી સંસારના ભામા કજામાથી મઝા લેવી ? ૮

ભર્યા છે જ્ઞાન ધન ભાથા ઝુકાવે શાહ પણમાથા
જગત્નો ગમ સદાખાતા ગમીને જ્યાં રજા દેવી ? ૯

ખુશી આફત મૂકી સાથે ધખાવી હોળીયો હાથે
બીજાના દુઃખની માથે ખુશીથી જ્યાં સજાલેવી? ૧૦

જગત જીત્યું અલખ નામે અચળએ રાજને પામે
નમાવી સર–કદમ સ્હામે ઉભાત્યાં દેવને દેવી? ૧૧

અમિરીની મજા મીઠી ફકિરીમાં અમે દીઠી
ન કરવી ચાકરી ચીઠીઃ સ્પૃહાને જ્યાં રજાદેવી ? ૧૨

થયા જ્યાં એક ઇશ્વિરથી પછીશી ગાંઠ ઘર ઘરથી
જગાવ્યો પ્રેમ પરત્વરથી શલાકા સ્નેહની સેવી? ૧૩

વસન્ત.

પ્રભુ શું પૂછશે.

ભૂજંગી

તમે કેટલા બંગલાઓ બનાવ્યા
તમેકેટલા દામ ગાંઠે બચાવ્યા
ચલાવી તમે કેટલી ત્યાં દુકાનો
પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો ૧

તમે કેટલી રોજ ચોરોટ ફુંકી
તમે કેટલી વાપરી ચ્હાય ભૂકી
તમે ચાવતા કેટલા રોજ પાનો પ્રભુ૦ ૨

કંઇ જાતના પ્હેરતા બુટ જોડા
ઘરે રાખતા કેટલા ગાય ઘોડા

હતા કેટલા ગાડીને ગાડીવાનો પ્રભુ૦ ૩

તમે કેટલી ભાઇ ભાષા ભણ્યાં છો
બી. એ. એમ. એ. એમ. ડી. શું થાય છે
થયા જે. પી. છો ચાંદ સી. આઇ. ઇ. નો પ્રભુ૦ ૪

કઇ જાતનાં બાળતા ઘેર લેમ્પો
કઇ જાતની વાપરી બેસ્ટ કપો
બીજો ડ્રેશ કેવો હતો પહેરવાનો પ્રભુ૦ ૫

તમે કેટલા વસ્ત્ર ભેળા કર્યા છે ?
કઇ જાતના અત્તરો વાપર્યાં છે ?
તમે વાપર્યાં પાન ગુલાબદાનો પ્રભુ૦ ૬

તમે કેટલા નાટકો ખેલ જોયા ?
તમે સરતમા કેટલા દામ ખોયા ?
લીધો લ્હાવ શું સુરતમાં જીતવાનો ? પ્રભુ. ૭

ઉનાળે હવા સારૂં કયે ઠામ જાતા
તમે રૈલવેમાં કયો વર્ગ લેતા
કરીકેટલી મીજબાની જુવાનો પ્રભુ૦ ૮

મુલાકાત લીધી તમે હોટલોની?
ભાંગી ગરદનો કેટલી બોટલોની
લવેન્ડ અને સેન્ટની સીશીઓની પ્રભુ૦ ૯

તમે કેટલું દીનને દાન દીધું ?
ગરીબો તણું શું તમે હિત કીધું!
દઈઅન્ન પોષ્યા ભુખ્યા દીનશાનો
પ્રભુતે તમોને નક્કી પૂછવાનો ૧૦

શુભને સદા આવકાશ છે.

(હરીગીત)

છોને સનાતન પ્રશ્ન કૈં દિઙ મૂંઢ તુજ દીલને કરે;
છોવત માનની ગ્રન્થિઓ તુજ ઉરને ગુચવ્યા કરે,
છો હોળીઓ વ્યવહારની, જંજાળની સળગ્યા કરે
તું સેવજે બન્ધુ ? તથાપિ મીઠી સાત્વિક શાન્તિને ૧

છોને પ્રલોભન પાસ કૈ મીઠા મનોહર પાથરે,
છોને નિરંકુશ નિન્દકોનિન્દા સદૈવ કર્યા કરે
છોને અચિંતિત અન્તરાયો રોધતા તુજ પન્થને
તું ધારજે બન્ધુ ? તથાપિ નિત્ય નિશ્ચલ ધૈર્યને ૨

શાને થવા દે વ્યાપ્તતું શોકાભ્રથી ઉર વ્યોમને !
શાને નિરાશાગ્રસ્ત થૈ નિઃશ્વાસ તું મૂક્યા કરે !
જોને શુભાશયિ ચિત્તને દેવી ઉભી કૈં આશદે
અવકાશ છે, અવકાશ છે, શુભને સદા અવકાશ છે. ૩

ચંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા બી.એ.

આશા ન હોય.

(હરિગીત.)

"દુનિયા તણા દુઃખ દારવા કૈં કૈં પ્રયાસો આદર્યા,
રે! બેકદર દુનિયા છતા કરતી જરી દરકારના;
શાને અરે! અજ્ઞાન જન સેવા ન મુજ સ્વીકારતા,
શાને હશે વ્યાપી રહી દુનિયા મહીં અકૃત જ્ઞતા?"
ફરિયાદ એ બન્ધુ? કદી અધીરો બની કરતો નહિ,
માને ન શું કૃત કૃત્યતા સેવેચ્છુ જન સેવા મહીં;
નાદાન બાળક માતાના શુભ આશયો સમજે નહિ;
શું માત માટે વ્હાલસોયી બાલને તરછોડતી?

દુઃખાન્ધ દર્દી નિજ હિતૈષી વૈદ્યને તો ગાળદે,
શું ધર્મ પ્રેમી વૈદ્ય તેથી દર્દીને મરવા દીયે ?
નિષ્કામ સેવા સ્નેહમય બન્ધુ સદૈવ કર્યે જજો
સેવા તણા સ્વીકારની આશા ન શોભે સ્નેહને.

ચંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડયા.
બી. એ. એલ. એલ. બી.

વૃદ્ધોપદેશ.

ઉર વાધેછે પરિતાપ, વચન તુજ સાંભળીરે

(એ રાગ.)

થઈ આખર મૂરખ ચેત હવે અવસાનમાંરે. એ ટેક.

જુવાનીની અંધ ચમકમા, ગર્વની ટોચે ચડયો
તું ખલકમાં,
પલક પલકમાં રમિયો મદ મેદાનમાંરે થઇઆખર. ૧

વનિતાને તું પરવશ પડિઓ, વિષયાતુર થઇને
લડથડીયો;
સમયખોઈ આથડીયો વેશ્યા ગાનમાંરે. થ૦ ૨

દોલત પામી દમામ ઘણેરો,રાખ્યો તેં કેવડાવા વડેરો
પાઈ ગણી તે વેરો સુકૃત દાનમાંરે. થઇ૦ ૩

સલગાવ્યા હોકા ને સગડી, ભાંગ ઘણી તે નિશ
દિનરગડી;
બુદ્ધિ તારી બગડી મદીરા પાનમાંરે. થઇ૦ ૪

લટકે ચટકે પગ તું ધરતો, સત્ય વચન તો
કદી ન ઉચ્ચરતો;
વર થઈ ફરતો જુગટીયાની જાનમાંરે. થઇ૦ ૫
મારૂં મારૂં કરીને મરતો, નોકરપર બહુ રોષ
તું ધરતો;
ઉન્મત્ત થઇ વિચરતો ધનનાં ધ્યાનમાંરે. થઇ૦ ૬

હાટ હવેલી મહેલ બંધાવ્યો, અતિ ઉંડો પાયો
નંખાવ્યો;

નિજ પાયો ન વિચાર્યો મદ મસ્તાનમાંરે. થઇ૦ ૭

જુવાનીનો વખત ગુમાવ્યો, કેવળ અઘ અંબાર
કમાયો;
ઘરડો તોય ગણાયો છે સેતાનમાંરે. થઇ૦ ૮

પહોર હવે પાછળનો આ'તો, અરઘ ઘડી દિવસ
છે જાતો;
અસ્ત થતો દેખાતો રેરે ભાનમાંરે. થઇ૦ ૯

અંત લગી માયા નવ છાડી, ફટ ફૂટી ઉદારિક હાંડી,
માત થઈ ગાંડી રડી પડયોં નુકશાનમાંરે. થઇ૦ ૧૦

નરભવ ખોઇ નરકે પડશે, જમના હાથ
સપાટે ચડશે,
આંખ ઉઘડશે ત્યારે સમજીસ શાનમાંરે. થઇ૦ ૧

ઓગણીશ બાસઠ સાલ ઉલાસે. માંસ આષાઢે
શુક્ર અમારો,
રત્ન પ્રકાશે' પદ આ રહીને થાનમાંરે. થઈ૦ ૧૨

પંડિત શ્રી રત્નચંદ્રજીસ્વામી.

ગુરૂવંદન અને સ્તુતિ.

લાધાજી સ્વામીને નમું ગુણધારી,
હારે ગુણ ધારીરે, ગુણ ધારી;
હારે સેવ્યા જાય પાતિક દુઃખ ભારી,
હારે દીઠા આનંદ થાય. લાધાજી: ૧

નયનિક્ષેપ જ્ઞાનના ધરનારા,
હારે સદ્બોધના કરનારા;
હારે પાખંડીના મદ ગાળનારા,
હારે શાંતિ દાતા સદાય. લાધાજી. ૨

બોધ આપતા સૂત્રનો શુભ પ્રીતે,
હારે પંચાચાર પાળે રૂડી રીતે;
હારે સમભાવે રહેજ સુ ચિત્તે,
હારે ગુરૂ તારણ જહાંજ. લાધાજી. ૩

જન્મભૂમિ કચ્છ ગુંદાળા વખણાણી,
હારે ઓસ વંશ શોભાવ્યો પ્રમાણી;
હારે જેને તાર્યા અનેક ભવ્ય પ્રાણી,
હારે આપી જ્ઞાન સમજ. લાધાજી. ૪

વાંકાનેર ત્રણુના વૈસાખ માસે,
હારે દીક્ષા લીધી દેવજી સ્વામી પાંસે;
હારે ભણ્યા આગમ ગ્રંથ હુલાશે,
હારે રાખી ચિત્તથી દાઝ. લાધાજી. ૫

પરમારથ બુદ્ધિ રાખીને જ્ઞાન દીધું,
હારે મુનિ વૃંદે વિશેષ રસ પીધો;
હારે રૂડી રીતે સુ ઉપકાર કીધો,
હારે તેજસ્વી મહારાજ. લાધાજી. ૬

એમ અનેક ગુણુના શુભ ધારી,
હારે પાર નાવે મુખેથી ઉચ્ચારી;
હારે વંદુ પ્રેમથી વાર હજારી,
હારે ગુણ્ મણિ શિરતાજ. લાધાજી. ૭

પ્રહ ઉગમતે ચિત્તમાં નામ ધારી,
હારે ભવિ વંદો પ્રેમ વધારી;
હારે વીર મુનિની અર્જ સ્વીકારી,
હારે આપો અવિચળ રાજ. લાધાજી. ૮

વીરજીસ્વામી.

ઝેલ્લો-ઉપદેશ.

વાંચો અને વિચારો.

વ્હાલા વાંચક!

'મનુષ્ય માત્ર ભૂલને પાત્ર છે' એમ હરેક મનુષ્ય કહે છે, એટલુંજ નહિ પણ પોતાની ભૂલોને દબાવવા-થયેલી ભૂલોનો બચાવ કરવાને પણ એજ સૂત્ર કામે લગાડે છે. પરન્તુ જ્યારે બીજા મનુષ્યની ભૂલો જોવામાં આવે છે તે વખતે કોણ

જાણે તે–ઉપરોક્ત સૂત્ર ક્યાં જતું રહે છે, તે સ્હમજાતું નથી! અજ્ઞાનતા કહો કે વૈર કહો તે ઉત્પત્તિનું મૂળ આજ છે અન્ય કશું નહિ, ટુંકી દષ્ટિ અને અન્યની ભૂલો જોવાની ટેવ એજ વૈરને જન્મ આપનાર છે. આવા પ્રકારનો વૈરભાવ જો કે પ્રથમ બહુજ ટુંકા પ્રમાણમાં હોય છે પણ જેમ જેમ સમય જતો જાય છે તેમ તેમ જો અન્યની ભૂલ અને કાર્યનો આશય સમજવામાં લક્ષ ન અપાય અને દોષ દષ્ટિ દૂર ન થાય તો પછી તે વૈરભાવ ભયંકર પરિણામ પકડે છે અને છેવટે એકજ પિતાનાં પુત્રો એક બીજાનાં કટ્ટા દુશ્મનો બની તુમુલ

યુદ્ધ મચાવે છે, લોહીની નદીયો વહેવડાવે છે અને આ દૈવી ભૂમિને 'રાક્ષસી ભૂમિ' બનાવે છે અને પોતાની તેમજ અન્યની પાયમાલીનું બીજ રોપે છે. જેના કડવા ફળો ભવિષ્યની પ્રજા ભોગવે છે અને તે પણ પાયમાલ થાય છે. આ શું ઓછી ખેદકારક બીના છે ? હરગીજ નહિ.

સુખાર્થી મનુષ્યોએ આવી ભયંકર પાયમાલીનું મૂળ–દોષ દૃષ્ટિથી જેમ બને તેમ અલગ રહેવું જોઇએ જેથી કરી પોતાનું અને પરનું અહિત થતું અટકે.

જ્યારે જ્યારે અન્યની ભૂલો–દોષો

જોવામાં આવે ત્યારે તેવાઓ પ્રત્યે તિરસ્કાર બતાવવાને બદલે વિશુદ્ધ પ્રેમ બતાવવો જોઇએ. પરન્તુ આજે તો ઘણું કરી અન્યની ભૂલો જોવામાં આવી, પછી ભલે તે ઘણીજ ન્હાની હોય અથવા મ્હોટી હોય પણ ભૂલ દીઠી કે તુર્ત જ તેને તો સગાસ્નેહી, સ્વજન કે દુર્જન ઘણું કરી બધાય એક યા બીજા રૂપમાં તેને ઉતારી પાડવા પ્રયત્ન કરે છે. તેને નિંદે છે, લોક દૃષ્ટિમાં તેના સદ્ગુણો છૂપાવી દુર્ગુણ આગળ ધરી સ્થળે સ્થળેથી તેનો તિરસ્કાર થાય તેવા પ્રયત્નો થાય છે. તેની સાથે બોલવું નહિ, તેની સાથે લેવા દેવા નહિ, તેને કોઇ પણ પ્રકારની

મદદ નહિ; તેના પ્રત્યે દયા જેવી લાગણી નહિ. અહા! આતે મનુષ્યની કેટલી બધી જડતા! પરમ કૃપાળુ સમર્થ વ્યક્તિઓ તો, પાપીમાં પાપી અને અધર્મી-જુલ્મી તરીકે લેખાતાને, તારીને-તેનો તિરસ્કાર કર્યા વિના મહાન પુરૂષો બનાવ્યા છે. ત્યારે તેનાજ પુત્રો આજે એક બીજાની ન્હાની સરખી ભૂલ પણ જોઇ શકતા નથી કે તેને ક્ષમા આપી શકતા નથી. એના જેવી નિર્દયતા બીજી કઇ કહેવાય? બીજાની ભૂલો જોવામાં આવતા અને તેનો તિરસ્કાર થતા ભૂલો કરનારની લાગણી ઉશ્કેરાઈ જાય છે અને અન્ય મનુષ્યો પ્રતિ ધિક્કાર વૃત્તિ ઉત્પન્ન થાય છે

તેમજ વધારે ભૂલો કરવાની પ્રવૃત્તિમાં પડે છે. એક વિદ્વાને કહ્યું છે તે સત્યજ છે કે "મનુષ્યને થોડી ભૂલોમાંથી વધારે ભૂલો કરાવનાર અને દોષ તેમજ જુલ્મનાં ખાડામાં ઉતારી પાડનાર બીજું કોઈ નથી પણ નિંદક અને દોષગ્રાહી મનુષ્યોજ છે અને એવા નિંદકો આ દૈવી પૃથ્વીને રાક્ષસી પૃથ્વિ બનાવે છે" આ સોનેરી શબ્દોને અસત્ય કહેવાની કોણ હિંમત કરશે ? કોઇ પણ ધાતુનું વાસણ કેટલો એક વખત એમનું એમ પડયું રહે અને તેથી તેને કાટ લાગી જાય પછી તે વાસણને જોઈ "આને તો કાટ લાગી ગયો

છે' આતો ખરાબ થયું છે" એમ કહી તે વાસણની ઉપેક્ષા કરી તેને સુધારવા પ્રયત્ન ન થાય તો પરિણામે તે વાસણનો લાંબા સમયે સદંતર નાશ થાય પણ તે વાસણને કાળજી પૂર્વક દરરોજ માંજવામાં આવે તો એક વખત એવો પણ આવે કે જે વાસણ ખરાબ હતું તેજ સુંદર બને અને તેનો ઉપયોગ કરવાની હોંસ થાય છે. તેવીજ રીતે મનુષ્યને કોઇ પણ જાતના સંજોગોને લીધે કાટ લાગ્યો ત્યારે તેનો તિરસ્કાર થાય તો તેને પોતાની ભૂલસુધારવાનો અવકાશજ ન મળે પણ તેના પ્રત્યે કાળજી રાખી તેને સદુપદેશથી સુધારવામાં આવે તો તે

મનુષ્ય એક વખતે મહાન્ પુરૂષ બની શકે એ તદ્દન સંભવિતજ છે. એક ઠેકાણે, મ્હેં વાંચ્યું છે કે "આજનો ઉત્તમોત્તમજીવ અને આજનો અધમાધમજીવ સમય જતા અવસ્થાન્તરને પામે છે" મનુષ્યની બાહ્ય અને આભ્યંતર સ્થિતિ હમેશા એક સરખી રહેતીજ નથી, તો પછી આપણે આજે અન્યની હાંસી, નિંદા, અને તિરસ્કાર કરીયે છીયે પણ કદાચ કર્મ સંયોગે એવીજ કે એથી પણ વધારે ભયંકર આપણાથી ભૂલો આપણે પોતેજ કેમ નહિ કરીયે એની ખાત્રી શું,? આપણું સંપૂર્ણ જીવન કોઈ પણ જાતની ભૂલ વિનાનું જશે

એને માટે જામીન કાણુ? કાઈ નહિ. આમ્ય કહેવત છેકે 'ઢાંકયા કર્મની કાને ખબર છે?' કોઇને નહિ. તો પછી બીજાઓ પ્રત્યે—બીજાની ભૂલો પ્રત્યે શા માટે વિચાર સરખો પણ કરવો જોઇએ? એક તો આ મનુષ્ય જીવનની સ્થિતિ અલ્પ અને વળી અનિશ્ચીત એવા જીવનમાં પોતાનું આ દુનિયાનું અને બીજી દુનિયાનું હિત કરવાને બદલે, પરોપકાર કે એવા કાઈ જીવન સાર્થક કરનાર કર્તવ્ય કરી તેમાં જીવનની પૂર્ણતા કરવાને બદલે પારકી ભૂલો અને દોષો જોઇ તેઓનિ નિંદા વિગેરે કરી આ અમૂલ્ય જીવન નિરર્થક

ગુમાવી અધોગતિ હાથે કરી શા માટે વ્હોા-
રવી જોઈએ ? ટુંકામાં એજ કે અન્ય મનુ-
ષ્યનાં વ્હારનાં કર્તવ્ય જોઇ એકદમ તેને
માટે હલકો મત બાંધવો નહિ પણ
તેના વિચારો, આપણી દૃષ્ટિએ હલકા જણાતા
કામનો આશય અને કાર્યનો ઉદ્દેશ પુરેપુરો
સમજવા પ્રયત્ન કરવો અને કાર્ય કરનારનો
આશય પૂર્ણ સમજાય ત્યાર પછીજ જે
કાંઇ અભિપ્રાય બાંધવો હોય તે બાંધવો.
'પણ એમાં શું ? આ કામતો દેખીતી રીતેજ
હલકું છે,' વિગેરે કહી કાંઇ પણ સાહસ
કરવું નહિ વખતે એમ સાહસ કરતાં આ-
પણીજ ભૂલ કાં થતી ન હોય ? માટે દરેક

કાર્ય-દરેક વાકયનો ઉચ્ચાર બહુજ સંભાળથી અને સાવચેતીથી કરવા પ્રયત્ન કરવો અને ઘણી તપાસને અંગે કદાચ કોઈના કર્તવ્ય એકદમ હલકાજ જણાય તો આપણે તેનાંથી દૂર રહેવું પણ તેની હલકાઇ કરવા ઉદ્યમ કરવો નહિ અને એટલા માટેજ વિદ્વાનોએ કહ્યું છે કે 'લેવાય તો ગુણ લે જે પણ દુર્ગુણ લેઈશ નહિ' બોલાય તો સત્ય અને પ્રિય બોલ પણ અસત્ય અને અપ્રિય બોલીશ નહિ 'થાય તો કોઇની પણ ભક્તિ કરજે નહિતર દૂર રહેજે પણ અભક્તિ કરી તારી પાયમાલીનું બીજ રોપીશ નહિ' આ શબ્દો

હરેકનાં હૃદયમાં કોતરાઈ રહે અને પરલક્ષી મટી સ્વલક્ષી બની આત્મશ્રેય કરે એજ પ્રભુ પ્રાર્થના. અસ્તુ.

લિ.

પ્રાણી માત્રને સુખી જોવાને ઉત્સુક.

મુનિ છોટાલાલજી.

સમાપ્ત.

ૐ વીર.

મુનિશ્રી છોટાલાલજીકૃત પુસ્તકો.

વિદ્યા સાગર ભાગ-૧ લો તથા ૨ જો.

જો તમોને નવલકથા વાંચવાનો શોખ હોય ? દુનિયાનું અને મનુષ્યોના સારા માઠા સ્વરૂપનું જ્ઞાન કરવું હોય ! પ્રપંચીઓની પ્રપંચ જાળથી બચવું હોય ? જીવનને ઉપયોગી નીતિમય, ન્યાયમય, બનાવવું હોય તો તમારે વિદ્યાસાગરના ભાગો અવશ્ય વાંચવાજ જોઈએ. તેમાં

પ્રસિદ્ધ નવલકથા 'સરસ્વતી ચંદ્ર'ની પદ્ધત્તિએ પણ તદન જૂદીજ સ્ટાઇલથી આ બુક લખાએલ છે. વિષેશમાં તે નવલ કથા ત્યાગીનાં હાથથી લખાએલી હોવાથી વધારે રસમય બનેલ છે. શ્રીમંતો અને ગરીબો એક સરખો લાભ લઇ શકે તેવા હેતુથી કિમત્ત બન્ને ભાગની ૦-૧૨-૦ છે પૃષ્ટ લગભગ ૩૦૦ છે.

ત્રીજો ભાગ તૈયાર થાય છે. પૃષ્ઠ લગભગ. ૨૦૦ કિંમત ૦-૮-૦

માદાંની માવજત

માંદગીના સમયમાં માવજત કરનારે કેવી રીતે વર્તવું જોઇએ ? કેવી રીતે માવજત કરવાથી માંદગી તુર્ત દૂર થાય ?

અને માવજત કરનારે કેવા સાધનો રાખવા જોઈએ ? તેમજ દર્દીએ પોતાને કેમ વર્તવું જોઇએ તે સબંધી ટુંકમાં પણ રહેલાઇથી સમજી સકાય તેવી સાદી અને સરલ ભાષામાં અને ગરીબો પણ છુટથી તેનો લાભ લેઈ શકે તેવા. આ પુસ્તકની એકેક પ્રતતો અવશ્ય દરેકને ઘેર હોવીજ જોઈએ, પરમાર્થી પુરૂષોએ તો આ પુસ્તકની લ્હાણી કરવા લાયક છે.

પૃષ્ટ ૩૨ કીંમત માત્ર ૦-૧-૦

દરેકનું પોષ્ટેજ જૂદુ

પુસ્તકો મળવાનું સ્થળ

ચુનીલાલ વર્ધમાન શાહ.

શારંગપુર તળીયાની પોળ, અમદાવાદ.

ૐ

જૈનોના હિતાર્થે સાક્ષરો, વિદ્વાનો તથા મહાત્માઓને હાથે લખાઈ પ્રગટ થનારૂં સરતામાં સસ્તુ સચિત્ર ત્રિમાસિક.

" આદર્શ–જીવન "

હું કોણ ? ક્યાંથી આવ્યો ? મ્હારૂં સ્વરૂપ શું છે ? મ્હારો અહિં આવવાનો હેતુ શું છે, એ જાણવા તમે માગો છો ? તમારે પ્રવૃત્તિમય જીવનમાંથી થોડીક વિશ્રાંતિ લઇ સત્ય સુખના માર્ગનો વિચાર કરવો છે? આનો જવાબ જો તમે હામાં આપતા હો, શરીરને કદી વ્યાધિ સ્પર્શ માત્ર પણ કરી શકેજ નહી એવું સુદ્દઢ અને અજોડ આરોગ્ય જો તમે મેળવવાના

સહેલામાં સહેલા માર્ગ શીખવા માગતા હો, જીવનનું રહસ્ય અને જીવન પવિત્ર કરી સન્માર્ગે દોરાવા માગતા હો, કંટાળેલા જીવનમાં અમૃત રેડવું હોય, જૈન સાહિત્ય અને વ્યાપારને ખીલવવાના રસ્તા જાણવા માગતા હો, જૈનોના મહાપુરૂષોના દર્શન કરવા હોય, તેમના જીવન વૃતાંતો જાણવા તથા વાંચવા હોય તો "આદર્શ—જીવન" ત્રિમાસિક વાંચો. આ પત્ર ગુજરાતીમાં પ્રગટ થતાં વસંત-સમાલોચક-સાહિત્યની શૈલીએ નિયમિત પ્રગટ થશે.

વાર્ષિક લવાજમ માત્ર આઠઆના (પોષ્ટસહ)

નમુના માટે લખો:—

સંઘવી. વાડીલાલ મુળજીભાઈ લીંબડી

ભક્તામરકથા,

ગુજરાતીમાં બહાર નહિ પડેલ યંત્ર મંત્ર, અને વિધિ સહુ ભક્તામર કથાનો અનુવાદ મુનિમહારાજ શ્રી છોટાલાલજીએ કર્યો છે આ ગ્રંથમાં શ્લોક, પ્રભાવ, અલૌકીક ચમત્કાર અને ભક્તામરનું સત્ય રહસ્ય જાણવામાં આવશે. ગ્રાહક થનારે અગાઉથી લખવું.

સંઘવી વાડીલાલ મુળજીભાઈ,
મુ, લિંબડી કાઠિઆવાડ.

પૂર્વ કાળના અને વર્તમાન કાળના ગૃહસંસારનું દિગ્દર્શન કરવું હોય, પતિએ સ્ત્રી તરફ અને સ્ત્રીએ પતિ તરફ કેમ વર્તવું? પુત્ર તરીકે ફરજ શું છે? સાસુસસરા પ્રત્યેની ભક્તિ અને પુત્ર વધુને સાચવવાની યુક્તિનું જ્ઞાન મેળવું હોય ? ટુંકામાં હીન્દુ ગૃહસંસારની સ્થિતિ સુધારવાનાં ઉપાય જાણવા હોય તો એકવાર.

હિંદુ ગૃહસંસારનું દિગ્દર્શન

એ નામનું પુસ્તક અવશ્ય વાંચો અને દુખી ગૃહસંસારની સ્થિતિ સુધારો ભાષા

સાદી અને સરલ તેમજ પુત્રીઓને અને

ગૃહીણીઓને ભેટ આપવા લાયક.

જરૂર મંગાવો, કિમત માત્ર ૦-૬-૦

પોસ્ટેજ જુદુ,

મળવાનું સ્થળ,

દેવશી વેલશી તલશાણીયા આર્ટીસ્ટ

ઠે. નાનીબજાર મુ. વઢવાણ કેમ્પ

કાઠીઆવાડ

પુરૂષાર્થનો વ્યય કેવી રીતે કરવો જોઇએ? જીવન વ્યવહાર કેવા કર્તવ્યથી ચલાવવાથી શાંતિ, સુખ અને કીર્તિ મળી શકે? તેમજ સતી સ્ત્રીઓ સત્ય શીલ શાચવવા કેવી મુશ્કેલીઓ સહન કરે છે તે જાણવું હોય? વ્યભીચારીઓની દુર્દશા જાણવી હોય? તો તમારે એકવાર

' સત્ય પ્રકાશ. '

નો ભાગ પહેલો અવશ્ય વાંચવો પાકું અને સુશોભિત પુંઠું સારા કાગળ

છતાં કિમત્ત. ૦–૮–૦ છે

બીજો ભાગ થોડાજ સમયમાં પ્રસિધ્ધ થશે.

કિમત ૦–૮–૦ છે

મળવાનું સ્થળ

મંગળજી હરજીવન ચીતળાયા

સ્થાનકવાસી જૈન પાઠશાળાના શિક્ષક

મું, માંગરોલ બંદર

કાઠિઆવાડ

હૃદય ધ્વનિ.

તમારા હૃદયને પ્રેમ-દયા-ક્ષમ ઔદાર્યનો સમુદ્ર બનાવો, નીચવૃત્તિ ઉચ્ચ લાગણીઓને તાબે કરતા ૦ આથી હૃદયમાં પ્રેમ-જ્ઞાનના અંકુરોનો પ્રકાશ છુપી રીતે પડતો જશે. જીવન અને ચારિત્રની મુશ્કેલીઓના પડદાની સર્વ સમજ તમને ખુલ્લી પડતી જશે. આવા જ્ઞાનનો સદુપયોગ તમે તમારા માનસિક, વાચિક કાયિક કર્મને લાગુ પાડતાં જશો તો તમારી ઉન્નતિ વધારે થતી જશે. આથી તમે વધારે ને વધારે માયાળુ, પ્રેમી અને પવિત્ર બનશો.